

Onderzoek Rioleringsbeleid en -beheer

Gemeente Zundert

Eindrapportage

Augustus 2011

Postbus 5000
4700 KA ROOSENDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	3
1 INLEIDING	9
1.1 Aanleiding en achtergrond	9
1.2 Onderzoeksvragen	10
1.3 Aanpak van het onderzoek.....	12
1.4 Leeswijzer	13
2 ALGEMENE CONTEXT	14
2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Zundert	14
2.2 Wettelijke kaders.....	15
3 TOTSTANDKOMING RIOLERINGSBELEID	20
3.1 Introductie.....	20
3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)	20
3.3 Integraliteit rioleringsbeleid	21
3.4 Samenwerking met andere organisaties	24
3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen	29
3.6 Wet- en regelgeving.....	31
3.7 Externe deskundigheid	31
4 KOSTEN RIOLERINGSBELEID- EN BEHEER	33
4.1 Inzicht in kosten	33
4.2 Verdeling lasten	40
4.3 Activiteiten / projecten versus kosten.....	42
4.4 Raming van budgetten	43
4.5 Aanbesteding	44
4.6 Tariefcomponenten	44
4.7 Afstemming wegen versus riolen	45
4.8 Doorberekening van kosten	46
4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten.....	47
4.10 Verschillen in tariefstelling	48
5 ROL VAN DE GEMEENTERAAD	50
5.1 Kaderstellende rol.....	50
5.2 Bestuurlijke informatievoorziening	51
5.3 Bestuurlijke evaluatie.....	52
5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen	52
6 INHOUDELIJK-TECHNISCHE ASPECTEN	54
6.1 Kwaliteit riolering	54
6.2 Maatregelen rioleringsplan.....	55
6.3 Prioriteitenstelling en planning	56
6.4 Realisatie planning.....	56
6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie	57
6.6 Realisatie doelstellingen	58
6.7 Klachtenafhandeling.....	62

7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	64
7.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	64
7.2	Algemene conclusie	64
7.3	Algemene invalshoek	65
7.4	Financiële invalshoek	66
7.5	Bestuurlijke invalshoek.....	68
7.6	Inhoudelijk-technische invalshoek	69
8	REACTIE COLLEGE	71
9	NAWOORD	74
BIJLAGEN		75
Bijlage 1:	Literatuurlijst	77
Bijlage 2:	Lijst met geïnterviewde personen	79
Bijlage 3:	Normenkader.....	81
Bijlage 4:	Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden rioleringsbeleid Zundert	85
Bijlage 5:	Omschrijving van de ambitieniveaus V-GRP 2010-2015.....	91
Bijlage 6:	Categorieën rioolheffing gemeente Zundert	93
Bijlage 7:	Raadsopmerkingen	95

Productwijzer Riolering

Deze productwijzer geeft een korte omschrijving van enkele belangrijke vooral financiële begrippen van het rioleringsbeleid. Dit is bedoeld om het rapport toegankelijker te maken voor de lezer.

Gemeentelijke zorgplicht

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering. De riolering maakt onderdeel uit van de openbare ruimte. Een goede kwaliteit van de riolering levert een positieve bijdrage aan de natuur, het milieu, de volksgezondheid en de leefomgeving in de gemeente.

Aanleg van nieuwe riolering kan aan de orde zijn op het moment dat een nieuwe woonwijk of bedrijventerrein wordt aangelegd. Meestal zijn de kosten van aanleg van het nieuwe riool meegenomen in de prijs van de grond waarop gebouwd gaat worden. Het onderhouden van de riolering behelst onder andere het inspecteren, reinigen en repareren van rioolbuizen. Inspectie gebeurt veelal in combinatie met reiniging en volgens een cyclus, waarbij één keer in de zoveel jaar een rioolbuis wordt geïnspecteerd. Afhankelijk van de resultaten van de inspectie wordt een nieuwe inspectie gepland of wordt bijvoorbeeld een reparatie gepland. Door reparatie kan de levensduur van de riolering worden verlengd. Als de kosten van reparatie te hoog worden en/of de leeftijd van de rioolbuis is te hoog geworden, kan worden overgegaan tot vervanging.

Rioolvervangning

Rioolbuizen hebben bij veel gemeenten een levensduur van 60 jaar, maar er zijn ook gemeenten die uitgaan van 40 jaar of 75 jaar. Diverse factoren kunnen van invloed zijn op de levensduur van de riolering, zoals de bodem en grondwatergesteldheid, kwaliteit van het afvalwater, illegale lozingen, toename gewichtsklasse vrachtverkeer, frequentie van inspecties en de snelheid waarmee reparaties kunnen worden uitgevoerd. Andere onderdelen van het rioleringsstelsel, zoals gemalen en bergbezinkbassins, kennen een andere levensduur, maar daar zal op deze plek niet nader op worden ingegaan.

Met het vervangen van rioleringen zijn omvangrijke investeringen gemoeid, temeer omdat de bovenliggende weg moet worden opengebrouwen. Veel gemeenten combineren het vervangen van de riolering dan ook met het herinrichten / herbestraten van de weg en/of openbare ruimte. Op deze manier worden kosten bespaard en wordt de overlast voor burgers vermindert.

Financiële doorkijk

Op basis van de resterende levensduur / afschrijvingstermijn van de rioolbuizen kan een planning worden gemaakt voor de lange termijn (30 tot 75 jaar). Veel gemeenten maken een dergelijke financiële doorkijk om te bezien hoe de kosten zich op langere termijn ontwikkelen en welke consequenties dit heeft voor de rioolheffing op de korte en langere termijn. Als bijvoorbeeld blijkt dat de kosten in de toekomst sterk zullen stijgen, kan nu reeds een (geleidelijke) verhoging van de rioolheffing worden overwogen om toekomstige generaties niet te confronteren met sterke tariefstijgingen. Ook wordt in de financiële doorkijk duidelijk welke investeringspieken er op welke momenten zijn. Hier kan rekening mee worden gehouden door in een vroegtijdig stadium te proberen de investeringspiek te spreiden over de jaren (deels naar voren in de tijd halen, deels naar achteren), of anderszins maatregelen te nemen, zoals het reserveren van extra middelen voor de inhuur

van extra capaciteit rondom deze piek of het vormen van een egalisatievoorziening, zodat de lasten (en daardoor de tarieven) minder fluctueren.

Tarief rioolheffing

In de Gemeentewet is de rioolheffing geregeld. De rioolheffing kan door een gemeente worden geheven ter dekking van de kosten voor de gemeente met betrekking tot de zorg voor huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand.

Het gemeentebestuur bepaalt de heffingsgrondslag voor de rioolheffing. Gemeenten hanteren in de praktijk verschillende heffingsgrondslagen zoals bijvoorbeeld het waterverbruik of het aantal aansluitingen. Ook wordt bij sommige gemeenten onderscheid gemaakt tussen woningen en bedrijven of worden aparte tarieven gehanteerd voor grootgebruikers.

Omdat de opbrengsten van de rioolheffing alleen aan de riolering kunnen worden besteed, vormen de kosten en opbrengsten van de riolering voor de gemeente een 'gesloten' systeem. Kosten en opbrengsten moeten met elkaar in evenwicht zijn. In het Gemeentelijk Rioleringsplan wordt dit verwoord met het uitgangspunt van 100% kostendekkingsgraad. Dit uitgangspunt staat ook aan de basis van de financiële doorkijk.

De kostendekkingsgraad hoeft in de praktijk niet 100% te zijn. Indien door omstandigheden de kostendekkingsgraad hoger of lager dan 100% ligt, kan ervoor worden gekozen om in een aantal jaren geleidelijk naar de 100% te groeien (in plaats van in één jaar de burger te confronteren met een sterke stijging of daling van het tarief van de rioolheffing).

Ook de werkelijke kosten en opbrengsten kunnen in enig jaar afwijken van de begrote kosten en opbrengsten, bijvoorbeeld doordat projecten uitlopen of worden uitgesteld. De geraamde kostendekkingsgraad en de werkelijke kostendekkingsgraad (en de ontwikkeling hiervan over de jaren) is daarmee een goede (financiële) indicator voor de riolering.

Egalisatievoorziening

Veel gemeenten hanteren een egalisatievoorziening voor de riolering om over de jaren de pieken en dalen in de hoeveelheid werk aan de riolering (en daarmee de kosten van de riolering) op te kunnen vangen. In jaren met relatief weinig kosten, wordt geld gestort in de voorziening, in jaren met relatief veel kosten wordt geld onttrokken aan de voorziening. Daarmee heeft de voorziening een dempende werking op de fluctuaties in de kosten over de jaren heen. En daarmee heeft de voorziening dus een dempende werking op de fluctuaties in de tarieven voor de rioolheffing voor de burgers.

Er moet op worden gelet dat de egalisatievoorziening niet structureel groter wordt of wordt uitgeput, want dat betekent dat er geen sprake meer is van een egaliserende werking. Als een voorziening een structureel positief saldo heeft, is dit een teken dat in het verleden teveel geld in de voorziening is gestort. De burgers en bedrijven hebben in de voorgaande jaren teveel betaald aan rioolheffing. Door de rioolheffing (eenmalig) te verlagen en deze verlaging te betalen uit de (te hoge) voorziening, kan de voorziening weer op het gewenste niveau worden gebracht.

Activeren of sparen

Bij veel gemeenten worden de kosten voor rioolvervangingen en de aanleg van nieuwe riolering geactiveerd op de balans. Dit wil zeggen dat een vervanging of aanleg van een rioolbuis wordt opgenomen in het jaarlijkse investeringsplan (die veelal een onderdeel is van de programmabegroting). Er wordt een budget (bij investeringen heet dit een krediet) beschikbaar gesteld voor de vervanging of aanleg.

De nieuw aangelegde of vervangen rioolbuis wordt opgenomen op de balans van de gemeente onder de vaste activa. De balanswaarde is gelijk aan de werkelijke investeringskosten. Jaarlijks wordt afgeschreven conform het beleid / de spelregels die binnen de gemeente hierover zijn vastgesteld. De jaarlijkse afschrijvingslasten worden ten laste gebracht van het product riolering / het programma waar de riolering onder valt.

De balanswaarde van de rioolbuis daalt jaarlijks met de afschrijvingslasten. Na verloop van tijd (zoals gezegd bedraagt dit bij de meeste gemeenten voor de riolering ongeveer 60 jaar) is de balanswaarde gelijk aan nul. Vanaf dat moment vervallen de jaarlijkse kapitaallasten. De rioolbuis is volgens de administratie afgeschreven. De boekhoudkundige waarde hoeft niets te zeggen over de technische staat van de riolering. Het is goed mogelijk dat de werkelijke levensduur van de riolering langer of korter is.

Om de aanleg of vervanging van de riolering te financieren moet geld worden geleend. De paragraaf Financiering in de programmabegroting en jaarrekening geeft meer (algemene) informatie over de financiering door de gemeente. De financieringsrente en afschrijvingslasten vormen samen de kapitaallasten. De paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" geeft weer hoe wordt omgegaan met financiering en activering van specifieke onderdelen, zoals riolering.

Er zijn ook gemeenten die de aanleg of vervanging van een rioolbuis niet activeren op de balans. Deze gemeenten hebben in de jaren voorafgaand aan de aanleg / vervanging geld gespaard en dit geld gestort in een bestemmingsreserve of voorziening, specifiek voor de riolering. Op het moment dat aanleg / vervanging aan de orde is, worden de kosten gedekt vanuit deze bestemmingsreserve of voorziening.

Realisatie van projecten

Indien werkzaamheden aan de riolering in enig jaar uitlopen of worden uitgesteld, schuiven kosten door naar latere jaren. De kosten voor de riolering vallen in dat ene jaar daarmee lager uit dan begroot, terwijl er bij de bepaling van het tarief van de rioolheffing wel van de begrote kosten was uitgegaan. De werkelijke kostendekkingsgraad kan door het uitlopen of uitstellen van werkzaamheden hoger komen te liggen dan de 100% kostendekkingsgraad waar in de berekening van het tarief van is uitgegaan.

Indien structureel werkzaamheden aan de riolering worden uitgesteld en/of het beschikbare budget voor reparaties / vervangingen is structureel te klein, kunnen werkachterstanden ontstaan. Het is belangrijk om deze achterstanden goed in de gaten te houden om te voorkomen dat de gemeente in de toekomst geconfronteerd wordt met 'inhaalragen', die weer consequenties hebben voor de benodigde formatie en de ontwikkeling van het tarief.

Stabiel systeem

Bij de riolering heeft de gemeente te maken met een combinatie van investeringen, opbrengsten uit rioolheffing en toevoegingen / onttrekkingen aan reserves en voorzieningen. Dit maakt de riolering in financieel opzicht tot een relatief complex financieel product van de gemeente. Er is daarbij sprake van een sterke onderlinge afhankelijkheid van deze financiële componenten. Het uitstellen van een geplande investering in de riolering werkt bijvoorbeeld door in de huidige en toekomstige kostendekkingsgraad, het tarief en het saldo van reserves en voorzieningen voor de riolering. Het belang van een goede financiële planning bij de riolering voor de korte en lange termijn is daarmee nog eens onderstreept. Een stabiele ontwikkeling (over de jaren) van de kosten voor riolering, de opbrengsten uit rioolheffing en het saldo van reserves en/of voorzieningen, is een indicator van een doelmatig en doeltreffend rioolbeheer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Een goed functionerende en onderhouden riolering is een belangrijk aspect in de openbare ruimte. Riolering heeft namelijk betrekking op aspecten als natuur, milieu, volksgezondheid en de handhaving van een goede leefomgeving. Op grond van artikel 10.33 van de Wet milieubeheer hebben gemeenten de zorgplicht voor de aanleg en het onderhoud van de riolering.

De wet schrijft voor dat gemeenten een Gemeentelijk Rioleringsplan op moeten stellen. In dit rioleringsplan moet de gemeente aangeven op welke wijze zij invulling geeft aan haar zorgplicht en wat zij de komende jaren op het gebied van riolering van plan is te doen. Ook is in deze wet opgenomen waaraan de inhoud van het plan moet voldoen en met welke partijen de gemeente moet afstemmen. Gemeenten hebben met ingang van 1 januari 2008 (Wet Verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken) niet alleen een zorgplicht voor afvalwater, maar ook voor grond- en hemelwater.

Gemeentelijk rioleringsbeleid heeft raakvlakken met vele andere terreinen zoals milieubeheer, bouw- en woningtoezicht, ruimtelijke ontwikkeling en beheer en onderhoud van infrastructuur. Bij het opstellen van het rioleringsbeleid en het beheer daarvan moet de gemeente dus rekening houden en afstemmen met deze terreinen. Bovendien is samenwerking met andere organisaties die eveneens een rol hebben in het waterbeheer van belang. Zo heeft de gemeente te maken met organisaties als het waterschap dat de zorgplicht heeft voor de zuivering van afvalwater, de provincie en de inspecteur van de volksgezondheid.

Het rioleringsbeleid- en beheer van gemeenten is vanuit financieel en inhoudelijk oogpunt als een belangrijk beleidsterrein aan te merken. Inhoudelijk, omdat het rioleringsstelsel één van de belangrijkste schakels in de waterketen is. Problemen met de riolering treffen de burger rechtstreeks in haar doen en laten en heeft invloed op de hierboven genoemde terreinen als volksgezondheid, milieubeheer en wegen. Zowel de technische als functionele eisen die de gemeente stelt aan het rioleringsbeleid zijn daarom van belang. Financieel, omdat het aan het rioleringsbeleid- en beheer verbonden rioolrecht een substantieel deel van de totale lokale lasten beslaat. Het is daarom van belang inzicht te hebben in de kosten die aan het rioleringsbeleid- en beheer verbonden zijn en in de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven. Bovendien blijkt dat er aanzienlijke verschillen in de tarieven bestaan tussen de 7 gemeenten.

De Rekenkamer West-Brabant heeft besloten tot het doen van een rekenkameronderzoek waarbij het gaat om het verkrijgen van inzicht in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door de gemeenten gevoerde rioleringsbeleid en -beheer.

Daarbij zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- a. Algemeen: de afbakening en definiëring van het onderzoek en de totstandkoming van het rioleringsbeleid- en beheer van de betrokken gemeente.
- b. Financieel: kosten die aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden zijn c.q. de wijze waarop deze kosten in rekening worden gebracht aan burgers en bedrijven.
- c. Bestuurlijk: kaderstellende en controlerende rol van de Raad.
- d. Inhoudelijk-technisch: samenhang tussen de nagestreefde doelstellingen en de getroffen/voorzien maatregelen.

1.2 Onderzoeksvragen

Voor dit onderzoek heeft de Rekenkamer West-Brabant de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgesplitst in de volgende deelvragen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen -- verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorzien maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Elke deelvraag bestaat uit een aantal subvragen, die hieronder zijn weergegeven.

- a. **Algemeen**
  - i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?
  - ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?
  - iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?
  - iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?
  - v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?
  - vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?

- b. **Financieel**
  - i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?
  - ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidige en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?
  - iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?
  - iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?
  - v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
  - vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?
  - vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?
  - viii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?
  - ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?
  - x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?

- c. **Bestuurlijk**
  - i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?
  - ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?
  - iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?
  - iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?

- d. **Inhoudelijk-technisch**
  - i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?
  - ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd ?
  - iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?
  - iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?
  - v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?
  - vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?
  - vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

1.3 Aanpak van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder leiding van een projectteam van leden uit de Rekenkamer West-Brabant dhr. R. Clayden, dhr. J. Naafs, Mw. S. van Breugel en mw. L. de Jong-Stabel. De feitelijke onderzoekswerkzaamheden zijn uitgevoerd door een onderzoeksteam van PwC bestaande uit mw. S. Schütz, mw. M. Stevens, dhr. S. Schoonen en mw. S. Djojosoeparto.

Het onderzoek is verdeeld in een drietal fasen. Eind januari 2011 is gestart met een pilot bij de gemeente Oosterhout. Vervolgens is vanaf februari/maart 2011 gelijktijdig in drie gemeenten onderzoeken gedaan naar het rioleringsbeleid- en beheer (fase 1). In deze eerste fase zijn de gemeenten Geertruidenberg, Bergen op Zoom en Rucphen betrokken. De tweede fase van het onderzoek is in maart 2011 gestart bij de gemeenten in Zundert, Halderberge en Roosendaal. Per gemeente is tijdens het onderzoek nadrukkelijk ruimte voor "couleur locale". Voorafgaand aan het onderzoek heeft de Rekenkamer een bijeenkomst met de Raadsleden belegd, waarin de Raad haar aandachtspunten, vragen en opmerkingen rondom het onderzoek heeft aangegeven. Een overzicht van de gemaakte opmerkingen en gestelde vragen door de raadsleden is opgenomen in bijlage 5. Eveneens wordt in de bijlage aangegeven waar de vragen en opmerkingen in het rapport terugkomen en zijn verwerkt. Bij aanvang van het onderzoek heeft er eveneens een startbijeenkomst plaatsgevonden met bestuurders en ambtenaren waarin het onderzoeksproces is toegelicht.

De Rekenkamer heeft een normenkader ontwikkeld (bijlage 3), waarin voor alle onderzoeksvragen normen opgesteld zijn. Aan de hand van het normenkader kan worden getoetst of het onderzoeksobject wel of niet voldoet aan de gestelde norm. De periode van onderzoek betreft de periode 2006 t/m 2010.

Op basis van documentstudie en (groeps)interviews, is de benodigde informatie verkregen en getoetst aan het normenkader. Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van de benchmark van Rioned. Dit is een unieke benchmark omdat alle gemeenten in Nederland eraan deelnemen. Toch kunnen afwijkingen die uit de vergelijking met deze benchmark blijken niet direct tot conclusies leiden. Afwijkingen kunnen bijvoorbeeld ontstaan omdat gegevens niet correct of anders zijn aangeleverd en vragen daarom altijd om nadere analyse.

Per gemeente is een rapportage opgesteld waarin de resultaten worden gepresenteerd. Daarnaast is een koepelnotitie opgesteld waarin vergelijkingen tussen gemeenten worden getrokken en leerpunten en best practices worden weergegeven.

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de gemeente Zundert gepresenteerd.

- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding en achtergrond van het onderzoek weer, met de daarbij behorende onderzoeksvragen.
- Hoofdstuk 2 schetst de algemene context van de gemeente Zundert.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de totstandkoming van het rioleringsbeleid.
- Hoofdstuk 4 behandelt de onderzoeksvraag met betrekking tot de kosten van het rioleringsbeleid- en beheer.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de rol van de gemeenteraad.
- Hoofdstuk 6 behandelt de inhoudelijk-technische aspecten.
- Hoofdstuk 7 geeft de conclusies en aanbevelingen weer.
- In hoofdstuk 8 is de reactie van het College opgenomen.
- Hoofdstuk 9 bevat het Nawoord van de Rekenkamer.

2 Algemene context

2.1 Kenmerken en karakteristieken gemeente Zundert

De gemeente Zundert is een middelgrote gemeente in West-Brabant met op peildatum 1 januari 2011 21.161 inwoners. De totale oppervlakte van de gemeente omvat 120 hectare, verdeeld over vijf dorpskernen, namelijk Zundert, Klein-Zundert, Rijsbergen, Wernhout en Achtmaal. De gemeente kenmerkt zich door een gemiddelde bevolkingsopbouw met een licht vestigingsoverschot in de leeftijdscategorieën jonger dan 15 jaar en 30-65 jaar.

De gemeente Zundert neemt deel aan de landelijke benchmark van Rioned. Zundert beschikt over een groot buitengebied en is voornamelijk gelegen op zandgrond. Er ligt relatief veel mechanische riolering en relatief niet veel gemengde riolering. De lengte van de vrijvervalriolering omvat 81 km buis. Dit is veel minder dan gemiddeld in de West-Noord-Brabantse regio (287 km buis) en landelijk (209 km buis). Daarentegen beschikt de gemeente over een groot aandeel mechanische riolering in het buitengebied (ca. 200 km). Hierdoor is het aantal gevallen van overlast groter en zijn de beheerkosten hoger dan in vergelijkbare gemeenten met dezelfde grootte en grondslag.¹ De hoeveelheid vuilwater riolering zal de komende decennia niet veel meer toenemen. Het buitengebied en het stedelijk gebied zijn volledig gerioleerd, dus alleen nieuwe uitbreidingen zorgen voor een toename in rioollengte.² De riolering in Zundert sluit aan op de rioolwaterzuiveringsinstallatie Nieuwveer.

De rioolheffing 2010 per meerpersoonshuishouden is gelijk aan het landelijk gemiddelde. Er is de afgelopen jaren meer dan gemiddeld geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel en de beheerkosten zijn hoger dan gemiddeld. Zundert kende afgelopen jaren situaties met wateroverlast en neemt maatregelen, zoals de bovengrond zodanig inrichten dat extreme neerslaghoeveelheden bovengronds worden afgeleid naar plaatsen waar het water geen kwaad kan (plantsoenen, bermen en dergelijke), om toekomstige wateroverlast tegen te gaan. In de afgelopen decennia zijn milieu- en waterkwaliteitsdoelstellingen steeds belangrijker geworden. Het waterschap stelt eisen ten aanzien van vuiluitworp uit gemengde rioolstelsels en vuiluitworp door regenwaterlozingen op oppervlaktewater. Door de maatregelen, die de gemeente heeft genomen in het kader van het GRP (zoals bergbezinkbassins, afkoppelen, afvaltransportleidingen en overige randvoorzieningen) is bijgedragen aan een goede bergings- en afvoercapaciteit van het rioleringsstelsel. De wateroverlast is hierdoor sterk afgenomen. De gemeente voldoet per 1 januari 2010 voor 100% aan de emissieafspraken met de waterbeheerder.³

¹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.53.

² Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.18.

³ Benchmark Rioleringszorg, gemeenterapport 2010, Zundert en Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert.

2.2 Wettelijke kaders

Het rioleringsbeleid is verbonden aan wet- en regelgeving op verschillende niveaus (Europees, nationaal, provinciaal, gemeentelijk etc.). In deze paragraaf wordt kort stil gestaan bij relevante wettelijke kaders.

Europese richtlijnen en beleid

Op Europees niveau is de Europese Kaderrichtlijn Water opgesteld. Het doel van deze richtlijn is het vaststellen van een kader voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater. Met de richtlijn wordt gestreefd naar beschikbaarheid en goede kwaliteit van voldoende oppervlaktewater en grondwater, vermindering van verontreiniging van grondwater, bescherming van territoriale en maritieme wateren en het verminderen van lozingen en emissies.

Een andere Europese richtlijn, is de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Het doel van de richtlijn is het beschermen van het milieu tegen de nadelige gevolgen van de lozing van stedelijk afvalwater en van het afvalwater van bepaalde bedrijfstakken⁴. Hieronder valt ook riool overstorten. De richtlijn wordt op nationaal niveau geïmplementeerd via de Wvo (vergunningsplicht voor overstorten) en artikel 10.5 van de Wet milieubeheer.

Nationaal beleid

Op nationaal niveau dienen gemeenten te voldoen aan diverse wet- en regelgeving betreffende riolering. In de Wet gemeentelijke watertaken worden naast de traditionele gemeentelijke zorg voor afvalwater expliciet zorgplichten benoemd voor hemelwater en grondwater. Daarbij wordt uitgegaan van de verantwoordelijkheid van de perceeleigenaar voor maatregelen op het eigen terrein. De gemeente heeft een zorgplicht voor het in het openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.

De wet regelt tevens de verbreding van het gemeentelijk rioolrecht tot een bestemmingsheffing, mits maatregelen zijn opgenomen in een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (V-GRP) (voorzieningen bekostigen voor hemelwaterafvoer en de aanpak van grondwaterproblemen in bebouwd gebied).

De Waterwet is op 22 december 2009 in werking getreden, waarin een achttal wetten zijn samengevoegd⁵. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Met de komst van de Waterwet is de zorgplicht voor hemel- en grondwater bij gemeenten gelegd. De Waterwet draagt bij aan vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. Met de inwerkingtreding van de Waterwet is slechts één watervergunning van kracht, de Wvo-vergunning voor

⁴ http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html

⁵ Wet op de waterhuishouding, Wet op de waterkering, Grondwaterwet, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet verontreiniging zeewater, Wet droogmakerijen en indijkingen (Wet van 14 juli 1904), Wet beheer rijkswaterstaatswerken (het zogenaamde 'natte gedeelte'), Waterstaatswet 1900, (www.waterwet.nl , maart 2011).

lozingen vanuit gemeentelijke rioolstelsels op het oppervlaktewater (o.a. riooloverstorten) en de heffing op riooloverstorten zijn komen te vervallen. Per 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) van kracht. Het wegvallen van de vergunningen heeft invloed op de samenwerkingsrelatie tussen de gemeente en de waterbeheerder (Rijkswaterstaat of waterschap). Er wordt voortaan samengewerkt op basis van afspraken in plaats van vergunningvoorschriften. Een belangrijke verandering na het in werking treden van de Waterwet is de onderverdeling in het bevoegde gezag met betrekking tot directe en indirecte lozingen. Alle indirecte lozingen vallen onder de Wet Milieubeheer (Wm) en het Wm bevoegde gezag (gemeente en provincie). Alle directe lozingen vallen onder de Waterwet (Wtw) en het bevoegde gezag (waterschappen voor de regionale wateren en Rijkswaterstaat voor de rijkswateren)⁶. De indirecte lozingen worden onder de Wabo geïntegreerd in de omgevingsvergunning. In de huidige situatie is het waterschap bevoegd gezag voor een aantal categorieën indirecte lozingen. Onder de Wabo verschuift dit naar gemeenten en krijgt het waterschap adviesrecht voor alle indirecte lozingen inclusief de emissies naar lucht en bodem.

Andere nationale wettelijke kaders en richtlijnen worden gevormd door:

- Wet verontreiniging oppervlaktewateren (de Wvo is met de komst van de Waterwet in 2009 komen te vervallen)
- Wet milieubeheer
- Wet op de waterhuishouding
- Wet bodembescherming
- Wet ruimtelijke ordening
- 4^e nota waterhuishouding
- Rijksvisie waterketen
- Advies Commissie Waterbeheer 21^e eeuw
- Nationaal bestuursakkoord Water (NBW)
- Beleidsbrief regenwater en riolering
- Handreiking afvalwater buitengebied
- Nota Ruimte
- Nationaal Bestuursakkoord water / Water Aktueel (2008)
- Commissie Integraal Waterbeheer en NBW-a
- Bestuursakkoord waterketen 2007
- Leidraad Riolering & Rioned
- Bestuursakkoord Water (rijk en koepelorganisaties VNG, UvW, IPO en VEWIN, 2011).

Provinciaal beleid

De provincie heeft een regierol betreffende het provinciale waterbeleid. De provincie Noord-Brabant stelt kaders en ontwikkelt beleid voor het realiseren van schoon, mooi, veilig en voldoende water in Brabant.

Het provinciale Waterplan (PWP) is de strategische basis voor het Brabantse waterbeleid en -beheer voor de korte en lange termijn, rekening houdend met duurzaamheid en klimaatveranderingen. Het plan is in nauwe samenwerking met diverse belanghebbende (water)partijen in Brabant tot stand gekomen. En is verder uitgewerkt in het Ontwerp Provinciale Waterplan 2010-2015.

---

⁶ www.waterwet.nl, maart 2011

Andere relevante beleidsdocumenten zijn:

- Beleidskader verbrede gemeentelijke rioleringsplannen Noord Brabant
- Provinciale Milieu Verordening.

Waterschapsbeleid

Gemeenten dienen daarnaast te voldoen aan het Waterschapsbeleid. Door het Waterschap Brabantse Delta is het Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015 vastgesteld (9 december 2009). Het waterschap werkt aan een beter watersysteem, voor mensen en voor flora en fauna. In het plan staat voorop dat het watersysteem robuuster moet worden: veiliger, minder kwetsbaar voor regenval en droogte, schoner, natuurlijker en beter toegankelijk voor recreanten. De kaders die in het plan zijn opgenomen, stellen dat op alle niveaus waterplannen worden opgesteld en als basis gelden voor het waterbeheerplan. De basis voor de waterbeheerplannen wordt door gemeenten en belangengroepen opgenomen in de gebiedsprocessen. Tot slot biedt het waterbeheerplan ruimte voor het continue proces van controleren en aanpassen⁷.

De componenten die van invloed zijn op het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (V-GRP) zijn hoofdzakelijk het gezamenlijk uitvoeren van OAS studies (optimalisatie afvalwatersysteemstudies) en het in beeld brengen van de wateropgave. De optimalisatiestudies bezien het gehele rioleringsstelsel om in beeld te krijgen welke eventuele maatregelen nog nodig zijn om ongewenste lozingen vanuit het riool op het oppervlaktewater te voorkomen. Daarbij spelen veel factoren een rol, zoals de bergingscapaciteit en de afvoersnelheid van het afvalwater.

Het waterschap heeft vanuit de oude wetgeving drie beleidsregels vastgesteld, die relevant zijn voor de afvalwaterketen, namelijk:

- de beleidsregel kernen, doorvoerregeling en dubbelfunctie;
- de beleidsregel over emissietoetsen en het waterkwaliteitspoor;
- de beleidsregel met doelmatigheidseisen voor indirecte lozingen.

Deze beleidsregels vormen met de nieuwe wetgeving een basis voor samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten en provincie⁸.

De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) heeft de basisinspanning gedefinieerd in het rapport 'Riooloverstorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning'. De eenduidige basisinspanning heeft als doel om de emissie uit het rioolstelsel te reduceren.

Zundert

De zorg voor de riolering is een taak van de gemeente. In Zundert is de zorg van de riolering opgenomen in het Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009. Dit rioleringsplan wordt in 2011 vervangen door een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (V-GRP). In de overgangperiode van GRP naar V-GRP gelden de uitgangspunten van het 'oude' GRP.

---

⁷ Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.

⁸ www.brabantsedelta.nl, maart 2011

In het GRP is hoofdzakelijk ingegaan op de wijze waarop de gestelde doelen, zoals de basisinspanning, bereikt moeten gaan worden. In het V-GRP ligt het accent op het verankeren en definiëren van de nieuwe zorgplichten zodat duidelijk is wat de komende jaren mag en kan worden verwacht van de gemeente Zundert.⁹ In paragraaf 3.5 gaan wij dieper in op de beleidsdoelstellingen van het GRP 2005-2009 van Zundert en een doorkijk naar de doelstellingen van het nieuwe V-GRP.

Naast het GRP en het V-GRP is het Waterplan Zundert (27 april 2006) een relevante beleidsnota in Zundert.

Financieel wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de riolering wordt gevormd door de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Verordening artikel 212 Gemeentewet. In de Gemeentewet zijn algemene eisen opgenomen over de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten, waaronder de bevoegdheid tot het heffen van belastingen. In het BBV zijn algemene financiële spelregels opgenomen voor een gemeente, waarbij met name de spelregels ten aanzien van het vormen van reserves en voorzieningen voor de riolering relevant zijn. In de Gemeentewet is in artikel 212 de verplichting opgenomen dat de Raad bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie vaststelt. De verordening artikel 212 GW bevat in ieder geval de regels voor de waardering en afschrijving van activa alsmede de grondslagen voor de berekening van prijzen / tarieven van heffingen.

Heffingen kunnen in Nederland alleen krachtens wet worden geheven. Heffingen bestaan uit belastingen, bestemmingsheffingen en retributies. De rioolheffing valt onder de bestemmingsheffingen. Bestemmingsheffingen zijn belastingen die dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

De rioolheffing is met ingang van 2008 in de Gemeentewet geregeld. De rioolheffing is in de plaats gekomen van de rioolrechten en kan worden geheven ter bestrijding van het beheer van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater, regenwater en de grondwaterstand. Alleen voor het aansluiten op de riolering kan nog een rioolrecht worden geheven. Doordat aan artikel 228a Gemeentewet een overgangstermijn van twee jaar is gekoppeld, dienen gemeenten de rioolrechten uiterlijk in 2010 te vervangen door de rioolheffing.

Met ingang van het jaar 2008 bevat de Gemeentewet in artikel 228a een verbrede rioolheffing. Van de tot 2008 in artikel 229 Gemeentewet geregelde rioolrechten blijven alleen de eenmalige rioolaansluitrechten gehandhaafd. Artikel 228a bepaalt dat onder de naam rioolheffing een belasting kan worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

- a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en

---

⁹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert.

- b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Op grond van artikel 228a Gemeentewet kunnen twee rioolheffingen worden geheven, te weten een waterketenheffing en een watersysteemheffing. De waterketenheffing ziet toe op de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater. De watersysteemheffing is bedoeld voor de inzameling en verwerking van regenwater, alsmede voor het treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

De gemeentelijke watertaken die uit de rioolheffing bekostigd mogen worden, zijn de taken die betrekking hebben op:

- a. de inzameling, berging en transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater en op de zuivering van huishoudelijk afvalwater door middel van kleinere individuele installaties voor de behandeling van afvalwater (zogenaamde IBA's);
- b. de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater:
de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of al dan niet na zuivering brengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van afvloeiend hemelwater; en
- c. het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming:
de inzameling, berging, transport, nuttige toepassing of terugbrengen in het oppervlaktewater of op of in de bodem van grondwater, alsmede verbetering van de waterdoorlaatbaarheid van de bodemtoplaag of hydrologische compartimentering van de bodem.

Het bepalen van de belastingplichtige, de heffingsgrondslag en de heffingsmaatstaf is in de wet overgelaten aan het gemeentebestuur, om het de gemeenten mogelijk te maken zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij het systeem dat zij gebruikten voor de heffing van het rioolrecht.

Door de VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010) opgesteld. Het model is een hulpmiddel voor gemeenten om zichtbaar te maken welke kosten in rekening worden gebracht voor de diensten en de taken van de gemeente. Het model presenteert een stappenplan met controlevragen om te komen tot een transparante kostentoekening.

Daarnaast is door het Ministerie van BZK een Handreiking kostentoekening leges en tarieven uitgebracht (januari 2010). In deze handreiking wordt het wettelijk kader ten aanzien van o.a. de rioolheffing geschetst en is inzicht gegeven in de doorberekening van de kosten in de rechten, heffingen en tarieven die maximaal 100% kosten-dekkend mogen zijn. Voor meer informatie wordt gemakshalve verwezen naar het model en de handreiking.

3 Totstandkoming rioleringsbeleid

In dit hoofdstuk worden de resultaten betreffende de totstandkoming van het rioleringsbeleid gepresenteerd. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag A zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag A bestaat uit 6 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag A
Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?

3.1 Introductie

De gemeente Zundert beschikt over een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) waarin het rioleringsbeleid en -beheer is vastgesteld op 26 januari 2005. De gemeente beschikt niet over een milieubeleidsplan. Wel heeft Zundert een Waterplan (73% van de gemeenten heeft een Waterplan) dat zij heeft opgesteld in nauwe samenwerking met het waterschap, de waterleidingmaatschappij Brabant Water en de provincie Noord-Brabant. Het waterplan Zundert geeft door middel van een gezamenlijke visie op het water, vorm en inhoud aan de activiteiten in het kader van duurzaam waterbeheer van watersysteem en waterketen en vormt daarmee een kaderstellend beleidsdocument voor de gemeente Zundert.¹⁰

Uit de benchmark van Rioned blijkt dat 46% van de gemeenten beschikt over een Afkoppelplan waarin wordt aangegeven hoe hemelwaterafvoer wordt gescheiden (afgekoppeld) van afvalwaterafvoer.¹¹ Zundert beschikt niet over een dergelijk plan, hetgeen ook niet wettelijk verplicht is.

3.2 Gemeentelijk Rioleringsbeleid (GRP)

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.</p>

In hoofdstuk 2 is al uitvoerig ingegaan op de wettelijke kaders op Europees, Nationaal en Provinciaal niveau. In deze en in de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op het beleidskader van de gemeente Zundert.

¹⁰ Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert, p.1.

¹¹ Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Zundert, Stichting RIONED.

Elke gemeente in Nederland dient volgens de Wet milieubeheer (Wm) een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) op te stellen. De gemeente Zundert heeft conform art. 4.22 van de Wet Milieubeheer een dergelijk gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vast laten stellen¹². De definitieve versie van het Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009 is op 26 januari 2005 vastgesteld door de gemeenteraad. Het GRP fungeert als beleidsmatig kader waarin wordt aangegeven via welk beleid de gemeente invulling geeft aan haar zorgplicht voor riolering.

Veranderende wetgeving

De Wet Gemeentelijke Watertaken stelt dat gemeenten beleid moeten ontwikkelen ten aanzien van de hemelwaterzorgplicht, de grondwaterzorgplicht en de afvalwaterzorgplicht. Dit vraagt van de gemeenten om het GRP uit te breiden met de beleidstaken als gevolg van de Wet Gemeentelijke Watertaken (Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan, V-GRP). Het GRP 2005-2009 van de gemeente Zundert is reeds afgelopen en moet worden geactualiseerd. De gemeente heeft aangegeven dat het vanwege gebrek aan capaciteit en daardoor gebrek aan kennis over het rioleringsstelsel in Zundert lastig was om deze actualisatie direct op te pakken. Door de provincie Noord-Brabant is aan de gemeente Zundert uitstel verleend voor het vaststellen van een verbreed gemeentelijk rioleringsplan.¹³ Daartoe zijn er met de provincie afspraken gemaakt om eerst de gegevens goed op orde te krijgen en vervolgens het V-GRP op te stellen. Om dit snel op orde te krijgen en door te pakken met het V-GRP is gezocht naar partners die de gemeente in dit proces kunnen ondersteunen. Dit is ingevuld door een samenwerking tussen de gemeenten Breda en Zundert.

Op moment van dit onderzoek ligt het verbrede GRP 2010-2015 (V-GRP) ter besluitvorming bij de Raad en is de doorlooptijd van het 'oude' GRP (2005-2009) verlengd tot 2010 om de periode tussen het GRP en V-GRP te overbruggen.

In paragraaf 3.5 wordt verder ingegaan op de beleidsdoelstellingen van zowel het GRP 2005-2009 als het nieuwe V-GRP.

3.3 Integraliteit rioleringsbeleid

Subvraag:

- ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer?

Norm:

Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en het integraal waterbeheerbeleid van de gemeenten.

Oordeel: Voldoet aan norm.

¹² Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert.

¹³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.9.

De gemeente heeft aangegeven dat het rioleringsbeleid in Zundert onderdeel is van het integraal waterbeheer en er afstemming plaatsvindt met betrekking tot onder andere grondwater en bodemverontreiniging. Doelstellingen die betrekking hebben op het rioleringsbeleid in de gemeente Zundert zijn opgenomen in een Waterplan van de gemeente.¹⁴

De gemeente heeft geen apart milieubeleidsplan. Wel zijn de milieutaken en de milieuwetgeving in het GRP en V-GRP geïntegreerd.¹⁵

Afstemming tussen riolering en andere beleidsterreinen zoals milieu en wegen vindt plaats via een programmeringproces. Uit de beheerplannen komen jaarlijkse reconstructieplannen, de zogenaamde jaarlijkse programmering. Deze programmering wordt gemeentebreed jaarlijks bij het opstellen van de planning c.q. begroting op elkaar afgestemd. De afstemming vindt plaats in het coördinatorenoverleg. Daarin zitten de coördinatoren en afdelingshoofden van de afdelingen Beheer Openbare Ruimte en de afdeling Strategie en Programmering, waaronder het milieubeleid valt. Elk beleidsterrein geeft zijn eigen prioriteiten en planning weer. Vervolgens wordt gekeken naar de overlap en hoe werk met werk gemaakt kan worden.

Door de coördinator openbare werken wordt het overzicht gehouden. De coördinator openbare werken zit ook aan tafel bij de ruimtelijke ordeningsprojecten. De twee afdelingen: Beheer Openbare Ruimte en Strategie en Programmering hebben naast een gezamenlijk coördinatorenoverleg ook een gezamenlijke administratie en gezamenlijk projectenoverleg.¹⁶ Daarnaast heeft de gemeente een start gemaakt met projectmatig werken. Dat wil zeggen dat bij aanvang van een project alle disciplines, voor zover van belang en bekend, met elkaar aan tafel zitten. De gemeente heeft recent een plan projectmatig werken en de standaardprocedure inrichting openbare ruimte vastgesteld.¹⁷

Waterplan

Op 22 augustus 2006 heeft het college van de gemeente Zundert het Waterplan Zundert vastgesteld. Het waterplan is vervolgens ter kennisname aan de gemeenteraad aangeboden op 12 oktober 2006. Het Waterplan Zundert is in samenwerking met de andere waterpartners tot stand gekomen, te weten het waterschap Brabantse Delta, de Provincie Noord Brabant, en de waterleidingsmaatschappij Brabant Water NV.¹⁸ De waterpartners vervullen elk vanuit hun eigen wettelijke taken en verantwoordelijkheden een deel van het waterbeheer.

Met de instemming van het Waterplan door het Dagelijks Bestuur van het waterschap Brabantse Delta op 22 augustus 2006, heeft het Waterplan de status van een bestuursovereenkomst gekregen, waarbij de gemeente en het waterschap aangeven zich te gaan inspannen voor het uitvoeren van het Waterplan. Gemeente en waterschap hebben het Waterplan op 13 november 2006 bekrachtigd middels

---

¹⁴ Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert

¹⁵ Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert.

en Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert.

¹⁶ Programmeringsplannen riolering en wegen, februari 2011.

¹⁷ Projectmanagement a la Zundert heringericht (11 januari 2010), gemeente Zundert en Standaardprocedure Inrichting Openbare Ruimte, gemeente Zundert

¹⁸ Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert, p.1.

ondertekening van een bestuurlijk convenant. In dit convenant is opgenomen dat het Waterplan een dynamisch beleidsplan is, wat door intensieve samenwerking tussen waterschap en gemeente "up to date" zal worden gehouden. Vervolgens vormden de ontwikkelingen met betrekking tot de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) aanleiding voor een "Update Waterplan Zundert 2008".¹⁹

Het Waterplan geeft door middel van een gezamenlijke visie op het water vorm en inhoud aan de activiteiten in het kader van duurzaam waterbeheer van watersysteem en waterketen en vormt daarmee een belangrijk kaderstellend document. Het is een soort "parapluplan" voor andere plannen m.b.t. in de gemeente Zundert zoals het GRP en afkoppelprojecten.²⁰ Voor gemeenten is het geen wettelijke verplichting om een Waterplan te hebben, toch hebben de waterpartijen en de gemeente Zundert besloten om een Waterplan op te stellen.

Door de integrale wijze waarop het Waterplan is samengesteld, vervult het een belangrijke functie in de gemeente. In het plan wordt eveneens ingegaan op rioleringsbeleid. Ten aanzien van riolering voorziet het Waterplan in de volgende resultaatsverplichtingen die gerelateerd zijn aan het rioleringsbeleid in Zundert²¹:

- Voldoen aan de basisinspanning in 2008 en zorgdragen dat aanvullend op de basisinspanning de totale vuilvracht vanuit de riolering op het oppervlaktewater niet toeneemt;
- Efficiënt inzamelen van hemel- en afvalwater (niet aankoppelen nieuwbouw en zoveel mogelijk afkoppelen bestaande bouw);

In de Bijlage "Update Waterplan Zundert 2008" wordt ingegaan op de KRW-ambities waaronder de aanpak van rioolwateroverstorten en het herstellen van verkeerde aansluitingen. Met betrekking tot de aanpak van rioolwateroverstorten is aangegeven dat de werking van het afvalwatersysteem door de gemeente Zundert en het waterschap Brabantse Delta in 2007 getoetst is aan de basisinspanning en het waterkwaliteitsspoor in het kader van de OAS Nieuwveer-Zundert. Zowel de gemeente als waterschap hebben ingestemd met uitvoering van de OAS-voorkeursvariant, die voldoet aan basisinspanning/waterkwaliteitsspoor.²² Met betrekking tot het herstel van de verkeerde aansluitingen is de ambitie van de gemeente om in 2009 onderzoek te doen naar de noodzaak van aanpak foutieve aansluitingen, beleid op te stellen en (afhankelijk van noodzaak) budget vrij te maken om probleem te bestrijden. Dit onderzoek is echter nog niet uitgevoerd als gevolg van een tekort aan bemensing. In het V-GRP is opgenomen dat de komende planperiode onderzoek wordt verricht om een indicatie van het percentage foutieve aansluitingen.²³ De gemeente heeft aangegeven dat dit project zich op dit moment in de opstartfase bevindt, zodra het V-GRP is vastgesteld wordt dit opgepakt.

Er is na 2008 geen update geweest van het waterplan. Wel vindt er samenwerking plaats tussen waterschap en Zundert omtrent de projecten welke worden uitgevoerd.

¹⁹ Update Waterplan Zundert 2008: ambitie KaderRichtlijn Water (KRW), gemeente Zundert.

²⁰ Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert, p.2.

²¹ Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert, p.17 en 25.

²² Raadsbesluit 21 juni 2007

²³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.23.

Daarnaast komen projecten of aandachtspunten aan bod in de reguliere overleggen tussen het waterschap en Zundert. Een update van het waterplan is op dit moment nog niet in gang gezet.

In paragraaf 3.5 worden de doelstellingen uit het GRP en V-GRP gepresenteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 6.6 uitvoerig ingegaan op de realisatie van deze doelstellingen.

3.4 Samenwerking met andere organisaties

Subvraag:

- iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap?

Norm:

- De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies).
- Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid.
- Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.

Oordeel: Voldoet aan norm.

Uit onderstaande bevindingen blijkt dat de gemeente Zundert samenwerkt met diverse partners inclusief het waterschap en dat deze samenwerking ook tot concrete resultaten leidt (o.a. grondwatermeetnet, V-GRP, OAS-studie, en rol in SWWB).

Waterpartners

Het Gemeentelijk Rioleringsplan van de gemeente Zundert is conform de wettelijke richtlijnen opgesteld in overleg met de volgende waterpartners²⁴:

- Het waterschap Brabantse Delta;
- De provincie Noord-Brabant;
- De Inspecteur van de volksgezondheid belast met het toezicht op de hygiëne van het milieu.

Het V-GRP is opgesteld in nauwe samenwerking met de gemeente Breda. Er heeft afstemming plaatsgevonden met het waterschap en de provincie Noord-Brabant.²⁵

In 2007 is het bestuursakkoord waterketen tussen de gemeente en haar waterpartners bekrachtigd. Doel van dit akkoord is door samenwerking te komen tot een kostenbesparing in de waterketen.²⁶ De grootste doelmatigheidsverbetering wordt verwacht in de afvalwaterketen. Door samenwerking zijn al kostenbesparingen gerealiseerd, maar de verwachting is dat een verdere kostenbesparing mogelijk is.

²⁴ Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert, p.2.

²⁵ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.10.

²⁶ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.30.

Alle West-Brabantse gemeenten en waterschap Brabantse Delta hebben op 25 februari 2010 het convenant "Samenwerken in de afvalwaterketen" getekend.²⁷ Het convenant beoogt onder andere samenwerking op het gebied van het ontwikkelen en uitwisselen van kennis en innovatie, uitvoeren van OAS-studies, communicatie, onderzoek, uitwisseling van personeel.²⁸ Na het akkoord tussen VNG en unie van Waterschappen op 8 april 2010 is de Samenwerking Water West-Brabant (SWWB) gestart met een onderzoek om deze samenwerking te realiseren. Op 6 oktober 2010 heeft een bestuurlijke bijeenkomst plaatsgevonden waarin vrijwel alle gemeenten en waterschappen in Samenwerking Water West-Brabant zich in principe positief hebben uitgesproken over een slotverklaring. De slotverklaring markeert de start van een traject waarin wordt verkend of maatschappelijk voordeel valt te halen uit verdergaande samenwerking in de afvalwaterketen. Doelstelling is uiteindelijk om per jaar 23 miljoen euro minder kostenstijging te hebben bij een minimaal gelijkblijvend ambitieniveau, ofwel Minder Meer Kosten. De gemeente Zundert heeft ingestemd met de slotverklaring.

De Samenwerking Water West-Brabant (SWWB) bestaat uit 27 gemeenten en 3 waterschappen op het gebied van water en riolering. Behalve de 19 gemeenten van de Regio West-Brabant behoren ook de 8 gemeenten van het Regionaal Overleg Midden-Brabant (ROM) tot de Samenwerking Water West-Brabant. De gemeente Zundert bevindt zich in een voorlopige werkeenheid met de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Etten-Leur en Rucphen en met waterschap Brabantse Delta.

Uit de gesprekken is ook naar voren gekomen dat in het kader van de Samenwerking Water West-Brabant een regionaal feitenonderzoek uitgevoerd gaat worden voor nulpuntsbepaling. Het doel van dit onderzoek is om een goed beeld te krijgen waar de verschillende gemeenten op dit moment staan (referentieniveau) en welke ambities er zijn. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kan bepaald worden welke besparingen werkelijk te bereiken zijn en is het mogelijk om ambitieniveaus af te stemmen (bij samenwerkingsprojecten). Op die manier kunnen quick wins en doelen voor de lange termijn worden bepaald en kan naast de besparingen ook een kwaliteitswinst worden gerealiseerd.

De uitwerking van het genoemde samenwerkingsverband biedt voor Zundert de mogelijkheid de reeds bestaande goede samenwerking met waterschap Brabantse Delta en buurgemeenten verder uit te bouwen. Voorbeelden van bestaande samenwerkingsprojecten zijn:

- Afvalwaterakkoord en uitwerking NBW-actueel met waterschap Brabantse Delta
- Samenwerking water West-Brabant
- Gezamenlijk inrichten van het grondwatermeetnet met 9 gemeenten
- Kennisuitwisseling met gemeente Breda

---

²⁷ Overeenkomst tot wijziging van het afvalwaterakkoord van 10 april 2008, Nieuwveer Zundert, 25 februari 2010.

²⁸ Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.

Grondwatermeetnet

Met betrekking tot de aanleg van het grondwatermeetnet heeft de gemeente Zundert een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de gemeenten Bergen op Zoom, Rucphen, Roosendaal, Halderberge, Moerdijk, Geertruidenberg, Etten-Leur en Gilze en Rijen (24 februari 2010).²⁹ Deze overeenkomst is opgezet omdat er middels samenwerking schaalvoordelen, zekerheid, vertrouwen, kennisdeling en ervaring kan worden beoogd. Door middel van een grondwatermeetnet wensen de partijen inzicht te krijgen in de grondwaterstanden en fluctuaties van de grondwaterstanden in de tijd. Partijen wensen te zorgen voor een goede opslag en toegankelijkheid van de verkregen meetgegevens. De 9 West-Brabantse gemeenten hebben vervolgens de realisatie van het grondwatermeetnet aanbesteed en gegund aan een externe partij.³⁰ Er is gekozen voor een contract waarbij alle verantwoordelijkheid bij de aannemer ligt (RPS BCC). Contracten worden per gemeente voor een periode van 5 jaar vastgesteld.

Waterschap

Uit de bestuursverslagen en gesprekken blijkt dat het waterschap en de gemeente één keer per jaar bestuurlijk overleg voeren. Tijdens de overleggen komen onderwerpen aan de orde, zoals de Uitvoeringsprogramma Water (UPW) lijst en de OAS en afvalwaterakkoord.³¹ De gemeente heeft aangegeven dat naast de bestuurlijke overleggen ook ambtelijk overleg plaatsvindt, zowel structureel als op projectbasis. Ambtelijk wordt de voortgang van de gemeente Zundert besproken met de externe adviseur riolering van de gemeente Zundert (de adviseur werkt een dag in de week op detacheringbasis voor de gemeente).

Toets bij ruimtelijke projecten

Op basis van de wettelijke verplichting heeft het waterschap het GRP van de gemeente getoetst en goedgekeurd. Ook hebben gemeente en waterschap in samenwerking een OAS studie uitgevoerd. Voor de uitbreiding van woongebieden worden door het waterschap watervergunningen verstrekt en worden watertoetsen uitgevoerd. In 2003 is de Wet Ruimtelijke Ordening aangepast in die zin dat er voor elke R.O.-procedure een zgn. "watertoets" uitgevoerd moet worden.

Gemeentelijke wateropgave

In het kader van het verbreed gemeentelijke rioleringsplan dient de gemeente de gemeentelijke wateropgave op basis van grondwater, hemelwater en afvalwater in beeld te brengen. Op basis daarvan kan de bergingsopgave ook duidelijk worden. De bedoeling is dat hiervoor een theoretische berekening wordt opgesteld en dat deze vervolgens wordt getoetst aan de knelpunten en de praktijk. Daarna kunnen maatregelen worden geformuleerd. Deze taak zal worden opgepakt in het kader van het opgestelde V-GRP, dat 12 april 2011 door het college is vastgesteld.

²⁹ Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet" (24 februari 2010).

³⁰ Basisovereenkomst Grondwatermeetnet 9 West Brabantse gemeenten (10 september 2010).

³¹ Verslagen bestuurlijk overleg gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta

OAS en afvalwaterakkoord

De gemeente Zundert heeft samen met het waterschap de deeloptimalisatiestudie Nieuwveer-Zundert uitgevoerd en afgerond. Deze studie maakte onderdeel uit van een onderzoek naar het gehele afvalwatersysteem rondom de rioolwaterzuiveringsinstallatie Nieuwveer, waarop Zundert en andere gemeenten zijn aangesloten. De studie in Zundert heeft geleid tot een voorkeursvariant die bestaat uit afkoppelen van regenwater en vergroten van berging in het riool. Hierdoor hoeft er minder water naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie getransporteerd te worden en is er tegelijkertijd ruimte om bij zware regenbuien rioolwater te bergen. Hierdoor neemt de vervuiling vanuit het rioelstelsel zodanig af, dat voldaan kan worden aan de vereiste waterkwaliteitsnorm. De gemeente heeft in dit kader o.a. de volgende projecten uitgevoerd: afkoppelen Wildertsedijk (Zundert), afkoppelen Bungalowpark (Rijsbergen), afkoppelen bedrijventerrein de Ambachten, afkoppelen Leeuwerikstraat en retentievoorziening Rijsbergen. Deze projecten maken deel uit van de OASvoorkeursvariant.³²

De resultaten van de OAS-studie zijn vastgelegd in een Afvalwaterakkoord Nieuwveer-Zundert. De gemeente Zundert heeft als eerste gemeente in West-Brabant met het waterschap Brabantse Delta een Afvalwaterakkoord gesloten.³³ In het akkoord zijn de OAS-maatregelen, de planning van de uitvoering van de maatregelen, de kosten en de kostenverdeling tussen de partners vastgelegd en hebben de partijen vastgelegd hoe zij hun samenwerking willen vormgeven op het gebied van de afvalwaterketen (inzamelen, afvoeren en zuiveren van afvalwater en overtollig regenwater). Zes van de zeven maatregelen die volgen uit de deeloptimalisatiestudie Nieuwveer-Zundert en opgenomen zijn in het Afvalwaterakkoord, zijn uitgevoerd. De gemeente voldoet aan de basisinspanning. De gemeente Zundert en het waterschap Brabantse Delta hebben op 25 februari jongleden de wijziging van het afvalwaterakkoord Zundert getekend.³⁴³⁵ Van de afgesproken maatregelen rest nog 1 OAS-project dat door het waterschap moet worden uitgevoerd, namelijk de aanleg van de "Slibvang Aa of Weerij".³⁶

Uitvoering samenwerking

Het waterschap heeft met diverse personen van de gemeente Zundert contact over uiteenlopende zaken en heeft aangegeven dat de samenwerking in principe goed verloopt. Wel constateert het waterschap dat de continuïteit en integraliteit bij de gemeente Zundert een aandachtspunt is en verbeterd kan worden. De gemeente huurt veel extern personeel in om het werk uit te voeren, waardoor sprake is van ad hoc werk, korte termijn planning en structuur.

³² OAS-projectbrief 6, waterschap Brabantse Delta.

³³ Afvalwaterakkoord tussen Gemeente Zundert en Waterschap Brabantse Delta, 21 februari 2008 en OAS-projectbrief 6, waterschap Brabantse Delta.

³⁴ Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.

³⁵ Overeenkomst tot wijziging van het afvalwaterakkoord van 10 april 2008 Nieuwveer Zundert tussen de Gemeente Zundert en Waterschap Brabantse Delta (25 februari 2010)

³⁶ Verslag van Bestuurlijk overleg gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta op 5 juli 2010, waterschap Brabantse Delta.

Nutsbedrijven

Halfjaarlijks vindt er overleg plaats met nutsbedrijven (Overleg Ondergrondse infrastructuur). De partijen die daarbij zijn betrokken zijn o.a. Brabant Water N.V., Enexis stroom, Ziggo, KPN. Tijdens de overleggen worden lopende projecten en de stand van zaken daaromtrent besproken.

De nutsbedrijven hebben een samenwerkingsverband opgezet 'Synfra'. Dit samenwerkingsverband is actief in delen van Brabant (o.a. in Oosterhout, Moerdijk, Etten-Leur, Breda, Rucphen, Zundert, Geertruidenberg), daarnaast in delen van Zeeland en Zuid-Limburg. Het samenwerkingsverband bestaat uit Brabant Water, Delta, Endinet, Enexis, Intergas, KPN Telecom, Waterleidingsmaatschappij Limburg en Ziggo. Synfra beheert de data werkzaamheden van de diverse nutsbedrijven, de gemeente houdt ook met hun planning rekening.

Brabant Water wil investeren in het vernieuwen van het waterleidingnet. Zundert bekijkt hoe de werkzaamheden te combineren zijn met de werkzaamheden van de gemeente Zundert.

Samenwerking overige partijen

Het is een landelijke tendens om beleidsregels op elkaar af te stemmen en gezamenlijk beleid op te stellen. In Zundert wordt vooral samengewerkt met de gemeenten Rucphen, Etten-Leur en Breda. Samen met Rucphen bekijkt de gemeente nu of verdergaande samenwerking op het gebied van vergunningverlening en handhaving bespreekbaar en realistisch is (Rucphen en Zundert zijn vergelijkbare gemeenten: veel kernen, groot buitengebied).

Met de gemeente Breda wordt samengewerkt onder andere met betrekking tot het op orde maken van verordeningen en handleidingen op het gebied van kabels en leidingen, dit mede door de komst van het glasvezelnetwerk. Ook zijn in Zundert vanuit de NBW norm (Nationaal Bestuursakkoord Water, voorkomen dat een woonwijk onder water komt) maatregelen genomen om te voorkomen dat in Breda wateroverlast wordt veroorzaakt. Zundert ligt aan de rivier de Aa waarbij het water afstroomt richting Breda, vandaar dat al in Zundert maatregelen zijn genomen in de vorm van waterberging die is gerealiseerd door het waterschap.

Verder werkt de gemeente Zundert samen met andere gemeenten wanneer het gaat om de aansluiting van de riolering op een ander buitengebied. Met de omringende gemeenten Baarle-Nassau en Alphen-Chaam wordt in vergelijking met andere gemeenten minder samengewerkt, omdat er op technisch gebied daartoe geen urgentie is. Met België vindt vrijwel ook geen samenwerking plaats, hoewel de helft van het grondgebied van Zundert aan België grenst. Dit heeft te maken met de andere systemen en wetgeving van België. Bovendien is er voor Zundert geen aanleiding voor samenwerking met België omdat er geen wederzijdse panden op elkaars stelsel hoeven worden aangesloten. Dat geen samenwerking met België plaatsvindt, heeft op dit moment geen consequenties.

3.5 Doelstelling en kwaliteitseisen

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevat duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm.</p>

Het aanleggen van riolering gebeurt vanuit drie beweegredenen, die het GRP van Zundert als volgt omschrijft³⁷:

- Het duurzaam beschermen van de volksgezondheid;
- Het op peil houden van de kwaliteit van de leefomgeving;
- Het duurzaam beschermen van natuur en milieu (bodem, grond- en oppervlaktewater).

Zundert heeft gebaseerd op de bovenstaande beweegredenen zes doelstellingen geformuleerd ten aanzien van het rioleringsbeleid:

1. Inzameling van het binnen gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater.
2. Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding.
3. Transport van het ingezamelde water naar een geschikt lozingspunt.
4. Ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater zoveel mogelijk voorkomen.
5. Zo min mogelijk overlast voor de omgeving veroorzaken (in de breedste zin van het woord).
6. Doelmatig beheer en een goed gebruik van de riolering.

Deze doelstellingen zijn in het GRP uitgewerkt in functionele eisen en maatstaven. De functionele eisen zijn vooral kwalitatief van aard en geven aan welke randvoorwaarden gesteld moeten worden om de doelen te bereiken. De maatstaven zijn vooral kwantitatief van aard en zijn de getalsmatige precisering van de functionele eisen. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden zoals die in Zundert worden gehanteerd. De maatstaven en functionele eisen bij de doelstellingen zijn meetbaar. Er is tevens sprake van kwaliteitseisen zoals:

- Er dienen geen ongewenste lozingen op de riolering plaat te vinden (1c), Er dienen geen overtredingen te zijn van de lozingsvoorwaarden conform de Wet Milieubeheer;
- De afvoercapaciteit moet voldoende zijn om wateroverlast te voorkomen, uitgezonderd in bepaalde buitengewone omstandigheden (3b). Geen water op straat bij bui 08 uit de module C2100 van de Leidraad Riolering, behalve in verzakte gebieden.

³⁷ Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert, p.20.

- Het afvalwater dient zonder overmatige aanrotting de zuiveringsinrichting te bereiken (3c). De leidingstijd van het stelsel bedraagt maximaal 10 tot 15 uur. Indien het stelsel een randvoorziening heeft maximaal 20 uur.

Aan de zes doelen wordt uiting gegeven middels de strategie zoals die in het voorliggende GRP is verwoord. Deze strategie kent vier kernpunten:³⁸

- Het uitvoeren van duurzame maatregelen aan het rioleringsstelsel.
- Het bereiken van de basisinspanning.
- Het realiseren van maatregelen (afkoppelprojecten) in het kader van de toegekende eenmalige subsidie ter bestrijding van wateroverlast voor 31 december 2007.
- Het uitvoeren van een optimalisatiestudie van het afvalwatersysteem (OAS) in samenwerking met het waterschap Brabantse Delta.

Deze strategie is verder vertaald in maatregelen met een bijbehorende tijdsplanning en kostenoverzicht. Hiervoor zijn in het GRP tabellen opgenomen met maatregelen riolering 'onderzoek', 'onderhoud', 'vervanging plus afkoppelen', 'verbetering', en maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding.³⁹

In het V-GRP zijn doelstellingen alleen op hoofdlijnen aangegeven. In het V-GRP is aangegeven dat uit een evaluatie van de afgelopen planperiode blijkt dat de doelen vanuit de afgelopen planperiode zijn gehaald en door synergievoordeel en samenwerking aanzienlijke besparingen op uitgaven zijn gerealiseerd. Het accent ligt in het V-GRP op het verankeren en definiëren van de nieuwe zorgplichten zodat duidelijk is wat de komende jaren mag en kan worden verwacht van de gemeente Zundert.⁴⁰ Ter bepaling van de koers in de komende planperiode(n) zijn twee ambitieniveaus geschetst waarop kan worden ingestoken. Vooral nog wordt ervan uitgegaan dat de huidige beleidslijn wordt voortgezet. Dit wordt het ambitieniveau "basis" (doen wat nodig is voor een goed functionerend rioleringsstelsel) genoemd. Voor nieuwbouw en grootschalige reconstructies wil de gemeente Zundert insteken op een meer duurzame invulling van de zorgplichten. Dit wordt het ambitieniveau "duurzaam" genoemd.

In het V-GRP vindt geen uitwerking plaats van doelstellingen in functionele eisen en maatstaven. Wel is voor de verschillende zorgplichten (stedelijk afvalwater, hemelwater, grondwater en overig) aangegeven wat onder het ambitieniveau 'basis' en 'duurzaam' valt. Deze uitwerkingen zijn echter niet concreet en meetbaar. De gemeente heeft aangegeven bewust te hebben gekozen om in het V-GRP de verschillende thema's op hoofdlijnen te behandelen. Zij heeft aangegeven dat de uitwerking naar functionele eisen en maatstaven ook kan plaatsvinden in jaarprogramma's.

³⁸ Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert, p.51.

³⁹ Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert, p.41.

⁴⁰ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.5.

3.6 Wet- en regelgeving

<p><u>Subvraag:</u> v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving?</p>
<p><u>Norm:</u> Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.</p>

De Wet Gemeentelijke Watertaken stelt dat gemeenten beleid moeten ontwikkelen ten aanzien van de hemelwaterzorgplicht, de grondwaterzorgplicht en de afvalwaterzorgplicht. Dit heeft tot gevolg dat het gemeentelijk rioleringsplan moet worden uitgebreid met de beleidstaken als gevolg van de Wet Gemeentelijke Watertaken. De gemeente Zundert dient hiervoor een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (V-GRP) op te stellen. Gemeenten hebben hiervoor tot 2013 de tijd. Op het moment van onderzoek is al een concept V-GRP opgesteld, dat 12 april 2011 door het college is vastgesteld.⁴¹ Zoals eerder gemeld constateren de onderzoekers dat duidelijke doelstellingen, doorvertaald naar functionele eisen en maatstaven, in het V-GRP ontbreken. De planning van de gemeente was aanvankelijk dat het V-GRP in mei 2011 ter goedkeuring naar de Raad zou gaan, maar in verband met de doorlooptijd van dit onderzoek is dat uitgesteld medio 2011, zodat aandachtspunten - voortkomend uit onderliggend onderzoek- nog meegenomen kunnen worden in de besluitvorming van de Raad.

3.7 Externe deskundigheid

<p><u>Subvraag:</u> vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis?</p>
<p><u>Norm:</u> Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet niet aan norm.</p>

De gemeente Zundert maakt veel gebruik van inhuurkrachten, vanwege een gebrek aan capaciteit. Belangrijke posten die door middel van externe inhuur worden ingevuld betreffen: adviseur beleid en programmering, adviseur riolering en de beleidsmedewerker openbare werken. In het GRP 2005-2009 is de benodigde formatie volgens de Leidraad Riolering weergegeven. De Leidraad Riolering stelt dat er voor de gemeente Zundert een formatie van 5 FTE benodigd is. De gemeente voldoet hier niet aan.⁴² De huidige bemensing van stedelijk water is in Zundert als volgt ingevuld.⁴³

⁴¹ Besluitenlijst vergadering college van B&W d.d. 12-04-2011.

⁴² Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert, p.47.

- Buitendienst 2 FTE
- Technisch Specialist (vacature) 0,3 FTE
- Projectleiding en D&T 0,6 FTE
- Coördinator 0,15 FTE

In het V-GRP is aangegeven dat gezien de huidige financiële krapte er niet voor gekozen wordt om de totaal benodigde capaciteit direct volledig in te vullen. Het belang van structurele formatie op bepaalde beleidsniveaus wordt door de gemeente echter wel onderschreven, mede om de kennis in de organisatie te behouden. In dat kader zal er ook extra aandacht worden besteed aan het creëren van extra capaciteit voor het uitwerken van de zorgplichten hemel- en grondwater, opstellen/begeleiden van plannen en analyse van meetgegevens. Met deze extra capaciteit blijft de formatie onderbezet, maar door werkzaamheden te combineren met andere gemeenten via "Samenwerking Water West-Brabant" kan dit mogelijk worden opgevangen.⁴⁴ De medewerkers hebben aangegeven dat de verwachte besparing van deze samenwerking 0,8 FTE is.

In het V-GRP is opgenomen dat in de huidige situatie de bezetting van de buitendienst voldoende is om de wens van de gemeente met betrekking tot het adequaat afhandelen van klachten en meldingen in het buitengebied te realiseren.⁴⁵ Omdat de gemeente eigen capaciteit heeft, en niet afhankelijk is van derden, kan zij flexibel inspelen op de klachten en meldingen. De beperkte capaciteit van de binnendienst leidt echter tot grotere risico's op overlast/calamiteiten. Deels vangt de gemeente dit risico op door de inzet van derden. Het risico daarvan is echter dat de kennis onvoldoende geborgd is in de eigen organisatie.

Overigens zal de gemeente ook bij voldoende capaciteit bepaalde specialistische werkzaamheden uitbesteden. De projectleiding, directievoering en het toezicht houdt de gemeente bij voorkeur in eigen hand maar besteksvoorbereiding, ramingen en specialistische berekeningen van het Basisrioleringsplan zal de gemeente daarentegen uit blijven besteden.

---

⁴³ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.39.

⁴⁴ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.7.

⁴⁵ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.40.

4 Kosten rioleringsbeleid- en beheer

In dit hoofdstuk wordt de financiële invalshoek van het rioleringsbeleid- en beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag B zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag B bestaat uit 8 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag B

Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen -- verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?

4.1 Inzicht in kosten

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn?

Norm:

Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.

Oordeel: Voldoet aan norm.

In het V-GRP 2010 - 2015 ligt het accent op het verankeren en definiëren van de nieuwe zorgplichten die voortvloeien uit Waterwet. Het V-GRP schept zodoende duidelijkheid over wat de komende jaren mag en kan worden verwacht van de gemeente Zundert op het gebied van watertaken.

Inspectiegegevens van zowel de vrijvervalriolering als de drukriolering worden opgenomen in een rioolbeheersysteem (GBI). Rioolrevisies worden periodiek door een externe partij in het rioolbeheersysteem verwerkt. De gegevens van het vrijvervalriool zijn, aldus het V-GRP, 'goed' opgenomen in het beheersysteem. De gegevens van de drukriolering zijn volgens het V-GRP wel opgenomen in het beheersysteem, maar niet volledig. De aannemer die het onderhoud uitvoert voor de drukriolering beheert een eigen online database (Kantersnet). Gegevens over de drukrioleringsgemalen in de gemeente Zundert staan hierin opgeslagen.

Vrijwel het gehele vrijvervalstelsel is gedurende de vorige planperiode één of meer keren geïnspecteerd doormiddel van leiding-videoinspectie. Daarnaast wordt jaarlijks ca. 10% van het rioolstelsel geïnspecteerd. Op basis van camera- en video inspecties is een globale kwaliteitindicatie gemaakt van de riolering met behulp van de KIC (kwaliteit Indicatie Cijfer) methodiek.

Uit de inspectie blijkt dat ca. 2,7 km (3,6 %) van de totale lengte vrijvervalriolering als 'zeer slecht' (0,7%) of 'slecht' (2,9%) moet worden beoordeeld. In de planperiode van het V-GRP dienen deze strengen te worden vervangen.

In de periode 2005 - 2009 is het beheer en onderhoud van de **drukriolering** uitbesteed aan een aannemer. Hierdoor heeft de gemeente Zundert, aldus het V-GRP, onvoldoende zicht op het benodigde onderhoud en de benodigde beheerinspanning voor de komende jaren. Gelet op het grote areaal aan drukriolering in de gemeente en de hoge kosten die hiermee gepaard gaan is het wenselijk voor de gemeente om zelf meer inzicht te krijgen in het functioneren van de drukriolering. Daarnaast is een optimalisatie van de beheer- en onderhoudskosten wenselijk. Daarom wordt in de huidige planperiode nagegaan of het praktisch en financieel haalbaar is om de drukriolering aan te sluiten op een telemetriesysteem.

In het V-GRP wordt op basis van twee **ambitieniveaus** ('basis' – voortzetting van het huidige niveau - en 'duurzaam') invulling gegeven aan de doelen voor de planperiode 2010 – 2015. De gemeente kiest voor het ambitieniveau 'basis' voor bestaande projecten en voor het ambitieniveau 'duurzaam' voor nieuwbouwwontwikkelingen en grote reconstructies. De betekenis van de ambitieniveaus zijn in het V-GRP verder uitgewerkt. Ten aanzien van de zorgplicht voor 'stedelijk afvalwater', 'hemelwater' en 'grondwater' worden in het V-GRP doelstellingen beschreven, waarbij ook een onderscheid gemaakt is tussen ambitieniveau 'basis' voor bestaande projecten en ambitieniveau 'duurzaam' voor nieuwbouwwontwikkelingen en grote reconstructies.

Het V-GRP voorziet in de volgende **maatregelen** om deze ambitie (uitgewerkt in doelstellingen) te bereiken:

- Verbeteringsinvesteringen voor binnen de planperiode noodzakelijke maatregelen (verbeteren).
- Jaarlijkse investeringen voor vervangingen en renovaties (in stand houden).
- Jaarlijks terugkerende maatregelen voor beheer en onderhoud (onderhouden).

In het V-GRP 2010 – 2015 zijn de investeringen in de huidige planperiode zichtbaar gemaakt. De hierbij horende lasten zijn doorgerekend voor de periode na 2015, maar van deze lasten wordt in het V-GRP geen overzicht gegeven. De lasten voor de periode 2015 – 2069 zijn in een separaat document opgenomen⁴⁶. Daarnaast worden in het 'meerjarenprogramma riolering' vervangings- en verbeteringsmaatregelen qua tijd en kosten in volgorde geplaatst'.

In het document "Kostendekkingsplan Zundert" wordt in het kostendekkingsplan wel inzicht gegeven in de kosten voor de langere termijn, de periode 2010 t/m 2069. In het document "hoeveelheden" is daarnaast weergegeven welke technische gegevens zijn gebruikt voor het bepalen van de kosten.

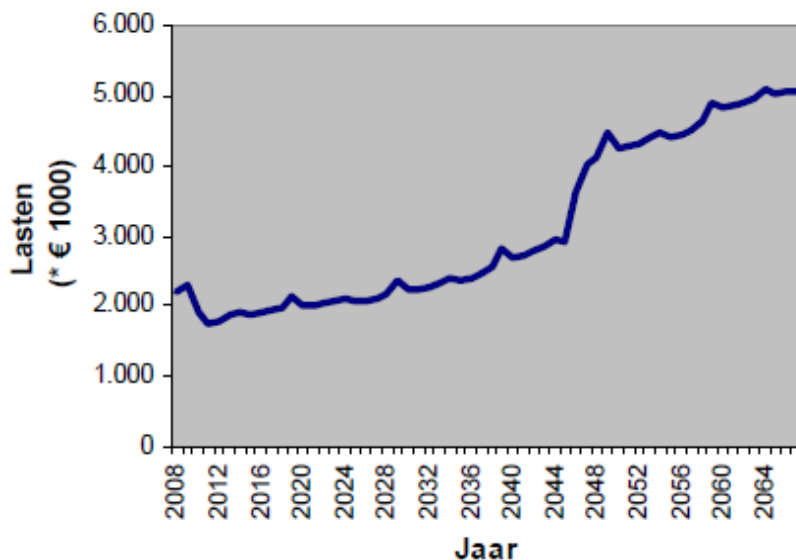
---

⁴⁶ Zie voor een doorkijk van lasten tot en met 2069 het document 'Kostendekkingsplan Zundert 29042011 6 15 8 8 8 Wil'.

De **meerjarige investeringen** worden in het document 'Financiële update GRP 2007' gespecificeerd. Dit document is in augustus 2007 opgesteld door bureau Oranjewoud en geeft inzicht in de financiële consequenties van het GRP 2005 – 2009. Sinds 2007 heeft er geen actualisatie van het kostenoverzicht riolering en de bijbehorende riolrechtberekening plaatsgevonden.

Naar aanleiding van het GRP 2005-2009 besloot de gemeenteraad op 7 juli 2005 om de riolrecht-tarieven trapsgewijs te verhogen⁴⁷. Eveneens is een OAS-studie uitgevoerd en heeft de gemeenteraad op 21 juni 2007 het OAS-uitvoeringsprogramma vastgesteld. Het GRP, OAS-uitvoeringsprogramma, toegekende subsidies, riolbeheerskosten, kapitaallasten en exploitatielasten zijn allen als input gebruikt voor de eerder genoemde notitie Financiële Update GRP.⁴⁸ De verfijningsuitkering zal de komende jaren afnemen tot nul in 2013. Deze verandering in investeringen en inkomsten maken het noodzakelijk dat het riolrecht voor de komende jaren moet worden herzien. In de notitie Financiële Update GRP worden daartoe de verwachte investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht en worden alternatieven aangedragen voor de financiering van de rioleringszorg.

Uit de financiële update GRP 2007 blijkt dat er in de periode na 2040 grote investeringen moeten worden gedaan, omdat de gemeente in de jaren '80 en '90 veel drukriolering heeft aangelegd met een afschrijvingstermijn van 60 jaar. De kapitaallasten die met deze investeringen samenhangen worden in onderstaande grafiek weergegeven.

De gemeente kiest ervoor om met de stijging in lasten na 2040 vooralsnog financieel geen rekening te houden. Zundert is zich van deze lastendruk evenwel goed bewust, en zal hier te zijner tijd op anticiperen.

⁴⁷ Financiële update GRP, augustus 2007, gemeente Zundert.

⁴⁸ Adviesnota aan B&W Financiële Update GRP d.d. 28-08-2007, gemeente Zundert.

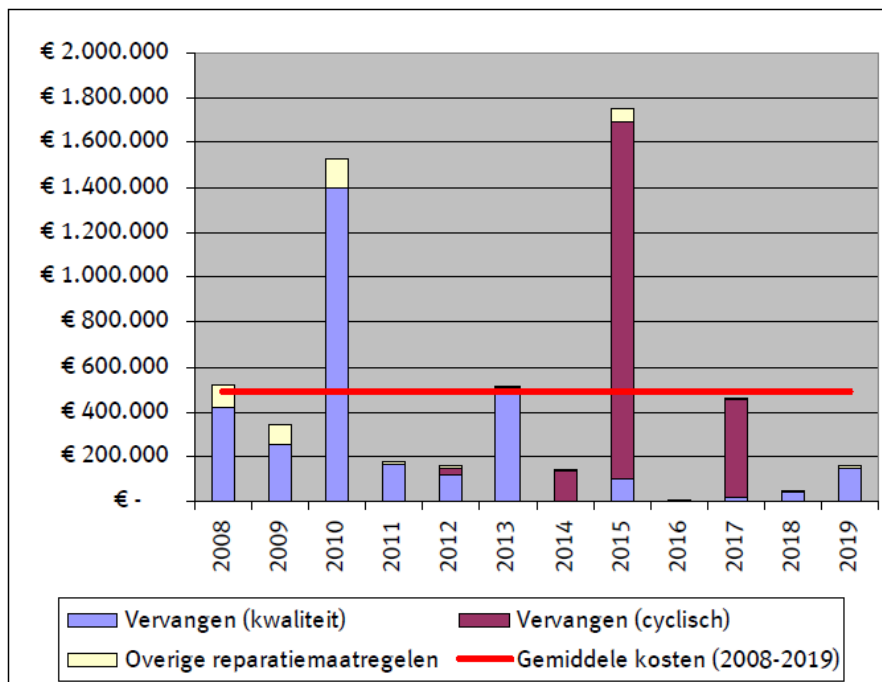
In het V-GRP is duidelijk gemaakt dat het grote aandeel drukriolering een forse kostenpost vormt op het totaal van de zorgplichten. Gelet op de relatief korte levensduur van dergelijke systemen (30-40 jaar) en relatief intensief benodigd onderhoud is een heroverweging van nut en noodzaak noodzakelijk. Er wordt de komende planperiode een studie uitgevoerd naar de toestand van de drukriolering, eventuele (potentiële) knelpunten en mogelijke alternatieve oplossingen.

In 2007 zijn de **manier van afschrijven** en de **gehanteerde afschrijvingstermijnen** van bestaande investeringen onderzocht. Hieruit is gebleken dat er tot 2007 niet uniform is afgeschreven. Er wordt in de financiële update niet toegelicht welke verschillende afschrijvingsmethodes tot 2007 werden gehanteerd. In de financiële update wordt voorgesteld om bestaande en toekomstige investeringen lineair af te schrijven met een vast rentepercentage. Daarnaast wordt voorgesteld om afschrijvingstermijnen van investeringen in 2007 als volgt aan te passen:

Tabel 1: *Overzicht afschrijvingstermijnen per type investering*

Type investering	Afschrijvingstermijn
Riolering	60 jaar
Civiel	40 jaar
Mechanisch / electrisch	20 jaar
Procesautomatisering	5 jaar

In de financiële update GRP 2007 wordt inzicht gegeven in de kosten voor **vervanging en reparaties van rioolvoorzieningen**. Hiervoor worden jaarlijks met behulp van concrete uitvoeringsprogramma's de werkelijke kosten voor vervanging bepaald. Door te combineren met wegreconstructies of urgente vervangingen (op basis van kwaliteit) kunnen deze jaarlijkse investeringen hoger of lager uitvallen. Zo kan er bijvoorbeeld besloten worden om gepland onderhoud aan wegen naar voren te halen, op het moment dat de kwaliteit van rioolvoorzieningen gebrekkig blijkt en snel moet worden vervangen of herzien. Als hierdoor onderhoud aan wegen eerder plaats vindt dan gepland, vallen de investeringen in het betreffende jaar hoger uit dan voorzien. Door het opstellen van uitvoeringsprogramma's voor een periode van twee jaar wordt echter wel zoveel als mogelijk op fluctuaties in kosten geanticipeerd. Voor 2008 t/m 2011 zijn de vervangingsinvesteringen actueel geraamd. Vanaf 2012 is rekening gehouden met een gemiddelde investering van € 520.000,- (prijsspeil 2008 tegen een index van 1,5% per jaar).

Figuur 1 Vervangingen en reparaties 2008-2019

Op basis van de Leidraad Rioleringszorg is door bureau Oranjewoud bepaald hoeveel **personeel** noodzakelijk is voor het handhaven van een adequaat niveau van rioleringszorg. Voor de gemeente Zundert is uitgegaan van maximale uitbesteding van voorbereiding en toezicht. Uit de berekeningen blijkt dat het totaal aantal benodigde FTE's terugloopt van 2,77 in 2008 tot 1,86 in 2012. Echter, de gemeente wil voldoende kennis in huis hebben om voor externe partners een volwaardige gesprekspartner te blijven en zal daarom niet uitgaan van 'maximale uitbesteding' zoals in de Leidraad Rioleringszorg als uitgangspunt is gehanteerd. Bij de uitvoering van projecten is bij investeringsbedragen rekening gehouden met 15% kosten voor voorbereiding (bestekken), projectleiding en toezicht. Uitgangspunt bij het bepalen van de benodigde formatie is dat 12% van het investeringsbedrag bestaat uit inhuur van personeel, 3% van het investeringsbedrag is inzet van vast personeel. In het nieuwe V-GRP is reeds rekening gehouden met de verwachte besparing van 0,8 FTE op de benodigde uitbreiding van de capaciteit, als gevolg van samenwerking met andere gemeenten.

Voor de berekening van het **rioolrecht** (nu: de rioolheffing) wordt in de financiële update GRP 2007 uitgegaan van (onder meer) de volgende uitgangspunten:

- De berekeningen van het rioolrecht zijn gebaseerd op kosten prijspeil 2007. De inflatiecorrectie bedraagt (conform de berekening van het CBS) 1,5% per jaar;
- Investerings worden geactiveerd op basis van lineaire afschrijving met een vast rentepercentage en afschrijvingstermijnen van 20, 40 of 60 jaar;
- Onderhouds- en exploitatiekosten worden gefinancierd in het jaar van uitgave;
- Voor de dekkingsberekening is uitgegaan van een termijn van 30 jaar (2008-2037);

- Er wordt rekening gehouden met een stijging van het aantal heffingseenheden overeenkomstig de stijging opgenomen in de Kadernota 2008;
- Alle geraamde bedragen zijn exclusief BTW. Voor investeringen is het gedeelte waarover compensabele BTW wordt berekend bepaald op 70%. Dit op basis van ervaringscijfers over de jaren 2003 t/m 2006.

Voor wat betreft **investeringen** wordt onderscheid gemaakt tussen vervangingsinvesteringen (bijvoorbeeld rioolvervanging) en verbeteringsinvesteringen (bijvoorbeeld buisvergroting). Daarnaast wordt rekening gehouden met investeringen ten behoeve van nieuwe aanleg.

Voor het doorrekenen van de **kapitaallasten** zijn de volgende, algemene, aannames gehanteerd (V-GRP 2010 – 2015):

- De nominale rente op investeringen bedraagt 4% voor 2010 en de jaren daarna (berekend over de boekwaarde op 1 januari van het betreffende jaar);
- De nominale rente op positief/negatief saldo van de voorziening bedraagt 0% voor 2010 en de jaren daarna;
- De afschrijvingstermijn van de investeringen is afhankelijk van het (type) voorziening;
- Er wordt lineair afgeschreven;
- De kapitaallasten bestaan uit het totaal van rente en afschrijving.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde investeringsuitgaven en exploitatiekosten, en het aantal rekenkundige heffingseenheden in de huidige planperiode, op basis waarvan de rioolheffing tot en met 2015 is berekend.

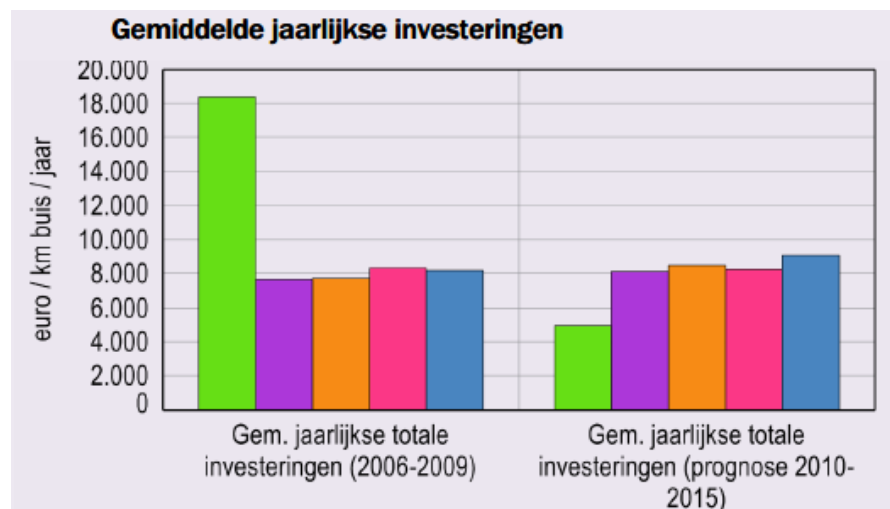
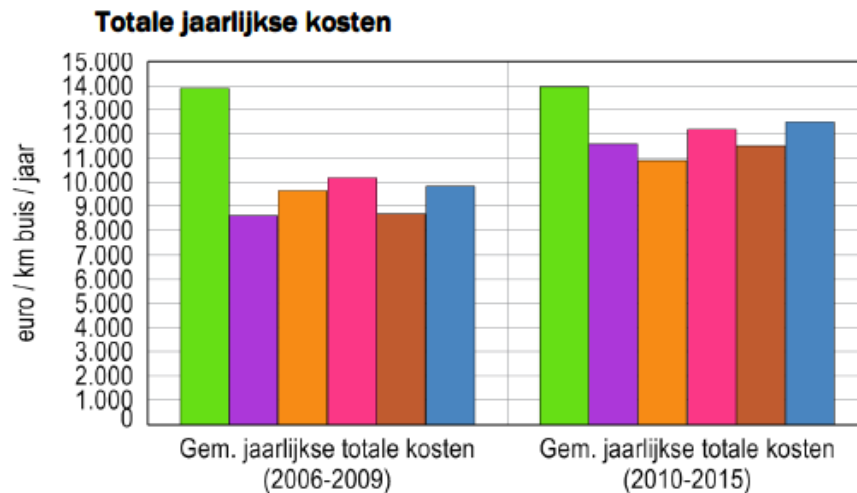
Tabel 1: Ontwikkeling van de rioolheffing 2010 – 2015.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal rekenkundige heffingseenheden	9.623	9.673	9.673	9.673	9.673	9.673
Rioolheffing	165,87	175,82	202,20	218,37	235,84	254,71
		6,00%	15,00%	8,00%	8,00%	8,00%
Beheer en onderhoud drukriolering	36,21	45,51	45,75	45,75	45,75	45,75
Exploitatie (overig)	54,90	32,22	48,52	47,38	56,17	47,38
Lopende kapitaalslasten	76,61	88,71	92,46	96,35	96,94	88,71
Nieuwe kapitaalslasten	-1,10	4,55	9,72	14,48	17,35	19,81
BTW-compensatie	19,80	26,59	30,74	31,56	33,54	30,47
Verfijningsuitkering	-65,48	-12,10	-0,10	-0,03	0,00	0,00
Storting (+)/onttrekking bestemmingsreserve (-)	43,82	-10,76	-25,98	-18,22	-15,00	21,50

De exploitatiekosten (voor planvorming en onderzoek en voor nieuwe inspanning) worden in het V-GRP verder uitgewerkt, net als de investeringsuitgaven (maatregelen).

Uit de **benchmark rioleringszorg**, uitgevoerd door Rioned, komt naar voren dat de totale jaarlijkse kosten van rioleringszorg in Zundert hoger zijn dan in vergelijkbare gemeenten, en ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De gemiddelde jaarlijkse

investeringen zijn volgens de benchmark ruim twee keer zo hoog als de investeringen in de referentiegemeenten, terwijl de investeringen in de periode 2010 – 2015 lager zijn dan het gemiddelde. In bijlage 6 van het V-GRP van de gemeente is een samenvatting opgenomen van de resultaten van de benchmark. In paragraaf 4.10 wordt op basis van de onderzoeksresultaten een aantal mogelijke verklaringen gegeven voor de verschillen die uit de benchmark naar voren zijn gekomen.

Gebiedsvergelijkingen

- Zundert (Gmt. 879)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Zundert
- Vergelijkbare stedelijkheid als Zundert
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Zundert
- Vergelijkbare bodemsoort als Zundert
- Nederland

4.2 Verdeling lasten

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen).</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.</p>

In het document 'financiële update GRP 2007' wordt een doorkijk gegeven in de riolheffing tot en met 2037.

In Zundert wordt riolheffing betaald door eigenaren en gebruikers van gebouwde objecten met een directe of indirecte aansluiting op het gemeentelijk riolstelsel. Deze riolheffing wordt aan de gemeente betaald voor de invulling van de zorgplicht voor het stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Ook de kosten voor de heffing en invordering van de riolheffing en oninbare vorderingen worden gedekt uit de riolheffing. De riolheffing bestaat uit een eigenarendeel en een gebruikersdeel. De hoogte van de riolheffing in 2010 bedraagt € 165,87, bestaande uit een gebruikersheffing van € 80,21 en een eigenarenheffing van € 85,66.

Het riolrecht is in Zundert gebaseerd op het waterverbruik. De meest voorkomende tariefklasse is 0-300 kubieke meter per jaar. De riolheffing voor 2010 is vastgesteld op € 165,87. Voor 2011 is de riolheffing vastgesteld op € 175,81, bestaande uit een gebruikersheffing van € 85,34 en een eigenarenheffing van € 90,47.

De gemeente Zundert hanteert één egalisatievoorziening riolheffing waarin zowel eventuele exploitatieresultaten, de egalisatiebijdragen voor het toekomstig groot onderhoud als eventuele spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen zitten.

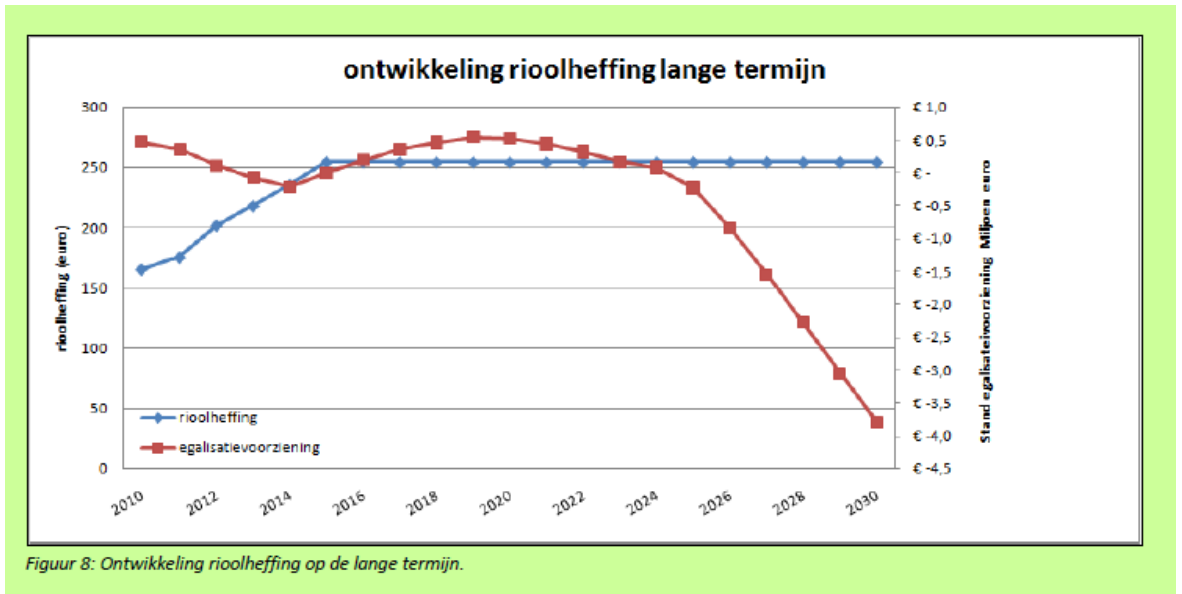
Rekening houdend met een landelijke gemiddelde stijging van de riolheffing met ca. 7% als gevolg van een uitbreiding van het takenpakket door de nieuwe zorgplichten hemel- en grondwater, een jaarlijkse stijging van de 6,4% conform de programmabegroting 2009-2013 en overige in de tijd gespreide inspanningen voor de huidige planperiode is door de gemeente een scenario doorgerekend waarbij de riolheffing in 2012 met 15% stijgt, en in 2013, 2014 en 2015 met 8%.⁴⁹ De opbouw en het verloop van de riolheffing is weergegeven in de tabel 'Ontwikkeling van de riolheffing' bij norm 4.1.

Onderstaande tabel⁵⁰ geeft de ontwikkeling van de egalisatievoorziening weer als ervoor wordt gekozen om de riolheffing in de periode 2010 – 2030 niet te laten stijgen. Als de riolheffing na 2015 niet meer wordt verhoogd, zal de egalisatievoorziening rond 2025 onder de nullijn eindigen. Om de egalisatievoorziening ook op lange termijn positief te houden moet de riolheffing tenminste worden gecorrigeerd op

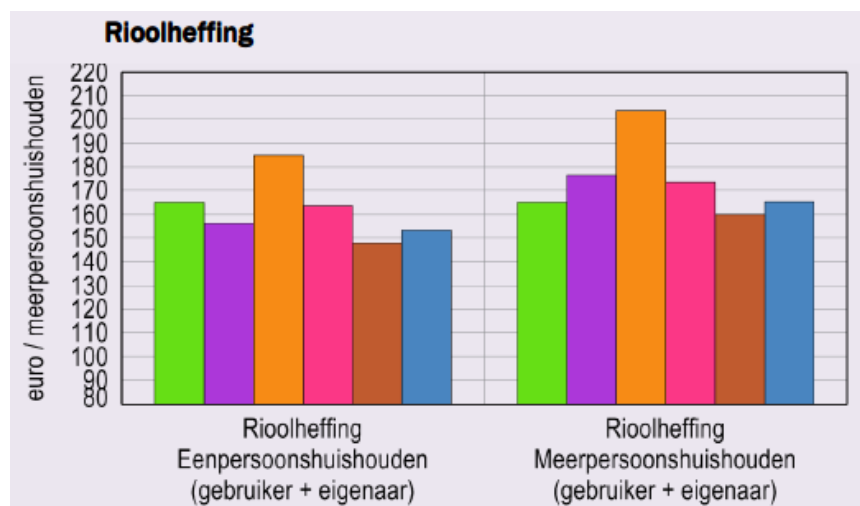
⁴⁹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.7.

⁵⁰ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.39.

inflatiecorrectie, en tijdig worden verhoogd om een negatieve stand te voorkomen. Door de rioolheffing geleidelijk te laten doorstijgen na 2015 wordt voorkomen dat de rioolheffing na 2022 fors moet stijgen om de piek in rioolvervanging te kunnen bekostigen.

Uit de benchmark riolering blijkt dat het riooltarief in Zundert in 2009 dichtbij het landelijk gemiddelde ligt. De resultaten zijn in de onderstaande figuur weergegeven.

Gebiedsvergelijkingen

- Zundert (Gmt. 879)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Zundert
- Vergelijkbare stedelijkheid als Zundert
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Zundert
- Vergelijkbare bodemsoort als Zundert
- Nederland

4.3 Activiteiten / projecten versus kosten

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>iii. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten / projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget.</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm.</p>

In de kosten die met de maatregelen uit het GRP 2005 – 2009 gemoeid zijn wordt in het V-GRP 2010 – 2015 geen inzicht gegeven. In bijlage 2 van het V-GRP 2010 – 2015 zijn de in het GRP 2005-2009 geplande maatregelen weergegeven en is per maatregel aangegeven of deze al is uitgevoerd, nog moet worden uitgevoerd, of is komen te vervallen. De hieraan verbonden kosten ontbreken.

De vergelijking tussen raming en realisatie wordt dus niet gemaakt op totaal (V)GRP niveau. Buiten het (V)GRP wordt wel een financiële vergelijking opgesteld van de geraamde/begrote kosten en de daadwerkelijk gemaakte kosten/uitgevoerde projecten op totaalniveau per investering/krediet. Cijfers komen per investeringskrediet in de jaarrekening terug. De voorziening riolering wordt nauwlettend in de gaten gehouden, mede met het oog op de accountantscontrole. Verschillen tussen raming en realisatie worden volgens de geïnterviewde medewerkers nog te weinig geanalyseerd, en het is een wens van de afdeling financiën om hier meer inzicht in te krijgen. Door een gebrek aan capaciteit komt de gemeente hier niet aan toe. Voor de OAS-projecten is door de vakafdeling, in samenwerking met afdeling Financiën, in 2010 wel een gedetailleerde analyse gemaakt van de kosten ten opzichte van de ramingen. De accountant heeft hierover onlangs een accountantsverklaring afgegeven. De gemeente heeft verder aangegeven dat zij wil proberen, na de vaststelling van het V-GRP, de analyse van verschillen tussen raming en realisatie verder uit te breiden voor de projecten in de nieuwe planperiode.

De begroting wordt elk jaar aangepast, en eventuele wijzigingen (onttrekkingen en stortingen Voorziening riolegalisatie) worden door de Raad vastgesteld.

Het V-GRP 2010 – 2015 blijkt in hoofdstuk 2 terug op de periode 2005 – 2009 (het vorige GRP). De maatregelen die in het GRP 2005-2009 zijn voorgesteld kunnen worden opgesplitst in drie categorieën: 'vervangen plus afkoppelen', 'verbetering' en maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding'. Er wordt per categorie een korte beschrijving gegeven van de activiteiten en maatregelen die de gemeente heeft uitgevoerd. Van een kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie is geen sprake. Er wordt meer in algemene termen gesproken over maatregelen die zijn genomen, en activiteiten die zijn ingepland, maar nog moeten worden gestart. Geplande maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding zijn allemaal uitgevoerd.

4.4 Raming van budgetten

Subvraag:

- iv. Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?

Norm:

De ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen.

Oordeel: Voldoet deels aan norm.

In het V-GRP wordt een toelichting gegeven op de ramingsystematiek. Voor alle maatregelen die gepland zijn voor de periode 2010 – 2015 zijn kostenramingen opgesteld. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in exploitatiekosten en investeringsuitgaven. De ramingen zijn voorts gebaseerd op eenheidsprijzen (prijzen worden niet geïndexeerd). Het V-GRP geeft geen inzicht in de kostenramingen. Uit het VGRP blijkt, concluderend, dat de ramingsystematiek is vastgelegd en dat ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Daadwerkelijke ramingen worden gedaan in het "kostendekkingsplan Zundert" en in de verschillende projectramingen.

Ten behoeve van de financiële doorrekening van exploitatiekosten worden de volgende uitgangspunten gehanteerd (V-GRP 2010 – 2015):

- De verfijningsregeling (rijksbijdrage) loopt de komende planperiode af;
- De rente op voorzieningen wordt toegekend aan algemene middelen;
- Het aantal huishoudens in 2010 bedroeg 8.978 en zal de komende jaren iets toenemen naar 9.028;
- Jaarlijks wordt € 10.617 aan kwijtschelding uit de rioolheffing betaald⁵¹.

Op basis van bovenstaande bevindingen wordt geconcludeerd dat de ramingsystematiek is vastgelegd in het V-GRP en gebaseerd is op objectieve kengetallen. De gemeente voldoet daarmee aan een deel van de norm (ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen). Echter, de daadwerkelijk ramingen worden over het algemeen niet toegelicht waardoor er geen inzicht is in het verschil tussen raming en realisatie. Alleen de grotere verschillen (in de exploitatie, over het algemeen verschillen > € 25.000) worden in de jaarrekening wel geanalyseerd en toegelicht. Waar nodig wordt een volgende begroting daarop aangepast. Daarmee voldoet de gemeente niet aan het 'tweede' gedeelte van de norm (verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie). Zundert voldoet daarmee gedeeltelijk aan de gestelde norm.

⁵¹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.33.

4.5 Aanbesteding

<u>Subvraag:</u> v. Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
<u>Norm:</u> Beschrijvende vraag.
<u>Oordeel:</u> n.v.t.

De rioolprojecten en combinatieprojecten die jaarlijks uit de programmering van de beheerplannen komen worden per project conform het gemeentelijk inkoop en aanbestedingsbeleid aanbesteed. Aanbestedingen gebeuren op basis van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente. De gemeente heeft een vastgesteld inkoop- en aanbestedingsbeleid dat op het moment van onderzoek geactualiseerd wordt (inkoopbeleid september 2006 en aanpassing 26 januari 2010). Het vernieuwde beleid moet nog worden vastgesteld door de Raad. De gemeente heeft aangegeven dat het nieuwe beleid nog in conceptvorm is, en derhalve voorlopig niet aan de onderzoekers toegestuurd kan worden.

De gemeente heeft voorts aangegeven dat alle aanbestedingen tot nu toe plaats hebben gevonden conform de geldende regels, zoals deze opgenomen zijn in het huidige inkoop en aanbestedingsbeleid.

4.6 Tariefcomponenten

<u>Subvraag:</u> vi. Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?
<u>Norm:</u> De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.
<u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.

De gemeente Zundert hanteert het model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010) van de VNG. In het GRP 2007-2010 wordt niet ingegaan op de kosten die aan de rioolheffing (destijds: rioolrecht) worden toegerekend. De geïnterviewde medewerkers van de gemeente Zundert kunnen op de kostentoerekeningsmethodiek die voor 2010 werd gehanteerd geen toelichting geven. (deze medewerkers waren destijds namelijk nog niet in dienst bij de gemeente).

Voor het bepalen van de hoogte van de tarieven worden in het V-GRP 2010 – 2015 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

- De rioolheffing moet kostendekkend zijn;
- De geraamde opbrengsten mogen de geraamde lasten niet overstijgen;
- De opbrengsten van de rioolheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het gemeentelijk rioolstelsel (inclusief hemel- en grondwatervoorzieningen) worden aangewend ofwel hebben een relatie met de Nieuwe Waterwet

In paragraaf 4.1 is reeds aangegeven welke uitgangspunten in de financiële update GRP 2007 worden gehanteerd.

In het V-GRP wordt daarnaast gemeld dat jaarlijks € 10.617 aan kwijschelding uit de rioolheffing wordt betaald.

Straatvegen wordt niet toegerekend aan de rioolheffing⁵².

Met betrekking tot de doorberekening van de overheadkosten aan de riolering, wordt gebruik gemaakt van de gemeentebrede systematiek. Kosten die niet rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan specifieke producten of programma's of kosten die worden gemaakt ten behoeve van meerdere producten of programma's worden via de kostenverdeelstaat doorbelast naar de producten en programma's. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een tweetal toerekeningstarieven, te weten één tarief voor de buitendienst en één tarief voor de overige medewerkers⁵³.

In de onderstaande tabel staan de tarieven die worden gehanteerd in 2011.

	2011
Toerekentarief buitendienstmedewerkers	€ 52,00
Toerekentarief overige medewerkers	€ 91,00
Overheadtarief externen	€ 10,75

4.7 Afstemming wegen versus riolen

Subvraag:

- vii. Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?

Norm:

De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering.

Oordeel: Voldoet deels aan norm.

Afstemming tussen wegen en riolering, en andere beleidsterreinen vindt plaats via het 'programmeringsproces'. Dit proces is in de interviews als volgt omschreven:

- Elk terrein geeft zijn eigen prioriteiten en planning weer, en vervolgens wordt gekeken naar overlap en hoe 'werk met werk' te maken;

⁵² Zie document 'Inkomsten en uitgaven RIO 2010'.

⁵³ Programmabegroting 2011 - 2014 gemeente Zundert.

- Door de coördinator openbare werken wordt een overzicht van de werkzaamheden bijgehouden;
- Vanuit de afstemming zit de coördinator openbare werken aan tafel bij de ruimtelijke ordeningsprojecten;
- De afdelingen Beheer Openbare Ruimte en Strategie en Programmering hebben een gezamenlijke administratie, en voeren gezamenlijk projectenoverleg en coördinatorenoverleg. Deze overleggen zijn niet altijd specifiek gericht op beheerplannen. Beheer kan wel één van de onderwerpen op de agenda zijn;
- Er worden, over het algemeen, twee aparte investeringskredieten aangevraagd, waardoor de kosten ook gescheiden blijven. Op financieel niveau blijven de plannen gescheiden. Alleen die kosten van wegen worden in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct te relateren zijn aan de werkzaamheden voor de riolering;
- Er wordt, in financieel-administratief opzicht, wel onderscheid gemaakt tussen wegen (een dekking uit reserve/voorziening) of riolering (een gesloten systeem, kapitaallasten volledig opgenomen in tarief);
- Via intern opdrachtgeverschap wordt gerapporteerd over de voortgang.

Bovenbeschreven systematiek is niet formeel vastgesteld. Wel worden op basis van het 'Programmeringsproces' programmeringplannen opgesteld.⁵⁴

Verder bestaat er een afstemmingsoverleg tussen financiën en de afdeling Beheer & Openbare Werken. Tijdens dit overleg worden niet altijd alle afzonderlijke projecten besproken, maar bij het opstellen van bijvoorbeeld beheerplannen, begroting of raadsvoorstellen vindt afstemming plaats tussen wegen en riolering. Financiën heeft wel zicht op de kosten(ramingen), maar vaak geen inzicht in de opbouw van deze bedragen en heeft onvoldoende zicht op de wijze waarop kosten worden verdeeld.

4.8 Doorberekening van kosten

<p><u>Subvraag:</u> viii. Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?</p>
<p><u>Norm:</u> De wijze van kostentoe rekening is vastgelegd in relevante documenten.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.</p>

Kapitaallasten (rente en afschrijving), overhead en interne uren worden doorberekend aan de rioolheffing. Interne uren en overhead worden in het V-GRP en de financiële update GRP 2007 niet gespecificeerd. De gemeente heeft aangegeven dat interne uren van projectmedewerkers in de raming van projecten zit. Beheeruren van medewerkers vallen onder exploitatie. Op de doorberekening van overheadkosten aan riolering is in subvraag vi een toelichting gegeven.

⁵⁴ Programmeringplannen riolering en wegen, februari 2011

Zoals eerder in paragraaf 4.1 is aangegeven, wordt in het V-GRP wordt, een aantal aannamen genoemd voor het doorrekenen van de kapitaallasten.

De wijze waarop kosten worden toegerekend aan de rioolheffing is vastgelegd in relevante documenten, zoals in "Kostendekkingsplan Zundert" en het document "Financiële Update GRP 2007". In paragraaf 8.4 van het V-GRP zijn voor de periode 2010-2015 de investeringsuitgaven en exploitatiekosten opgenomen, welke vervolgens verder uitgesplitst zijn in verschillende werkzaamheden en onderdelen. Artikel 14 van de verordening 212 (financiële verordening) geeft op hoofdlijnen aan hoe en welke (soort) kosten doorberekend worden in de heffing.

4.9 Doeltreffendheid doorberekening van kosten

Subvraag:

- ix. Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?

Norm:

De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.

Oordeel: Voldoet aan norm.

In subvraag 4.6 wordt een toelichting gegeven op de heffingsgrondslagen. De wijze van kostentoerekening wordt beschreven in subvraag 4.8.

In de "Verordening rioolheffing Zundert 2011" wordt ingegaan op het tarievenbeleid. In artikel 6 van de verordening worden diverse categorieën voor de rioolheffing gepresenteerd, inclusief heffing voor het jaar 2011. Het overzicht is te vinden in bijlage 5.

Ook de kosten voor de heffing en invordering van de rioolheffing en oninbare vorderingen worden gedekt uit de rioolheffing.

In het kostendekkingsplan wordt het rioolrecht berekend, maar hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen gebruikers en eigenaren.

De rioolheffing bestaat uit een eigenarendeel en een gebruikersdeel. Brabant Water levert de gegevens voor de heffingen. De differentiatie van het tarief levert de gemeente weinig extra werk op, mede omdat de meeste inwoners in het laagste tarief vallen.

Over de doelmatigheid en doeltreffendheid wordt geen discussie gevoerd in de Raad.

4.10 Verschillen in tariefstelling

Subvraag:

- x. Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?

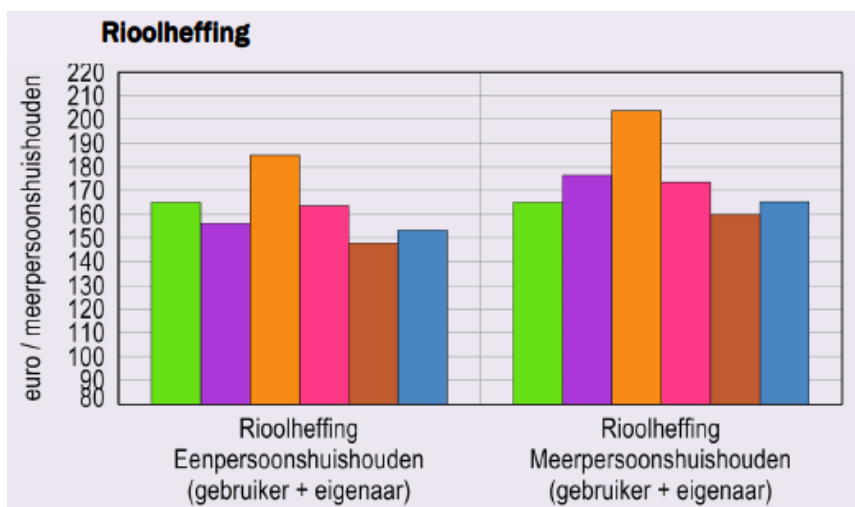
Norm:

Beschrijvende vraag:

Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten.

Oordeel: Voldoet aan norm.

De benchmark rioleringszorg die is uitgevoerd door Rioned geeft een beeld van de prestaties van Zundert in vergelijking met referentiegemeenten en het landelijk gemiddelde (zie figuur op de volgende pagina). De benchmark van Rioned laat zien dat de rioolheffing in Zundert lager is dan in gemeenten met een vergelijkbare stedelijkheid als Zundert. Ten opzichte van andere referentiegemeenten en het landelijk gemiddelde is de rioolheffing hoger.

Gebiedsvergelijkingen

- Zundert (Gmt. 879)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Zundert
- Vergelijkbare stedelijkheid als Zundert
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Zundert
- Vergelijkbare bodemsoort als Zundert
- Nederland

Voor eventuele verschillen in tariefstelling tussen Zundert en andere gemeenten kunnen, op basis van de interviews en documentstudie, de volgende mogelijke verklaringen worden genoemd:

- De specifieke kenmerken van het grondgebied van de gemeente Zundert. De gemeente wordt gekenmerkt door een groot buitengebied en een groot areaal drukriolering, 'met een opgave in de mechanische riolering'. De hogere jaarlijkse kosten zijn volgens een toelichting op de benchmark van Rioned in het V-GRP te verklaren uit de grote lengte mechanische riolering in het buitengebied (ca. 200 km). Het beheer van dit relatief kwetsbare systeem drukt een stempel op het totale rioleringsbeheer van Zundert.
- De grotere formatie voor de buitendienst, ten opzichte van het landelijk gemiddelde (1,2 FTE in Zundert ten opzichte van 1 FTE als landelijk gemiddelde). Met het oog op de resultaten van de benchmark, uitgevoerd door Rioned, rijst de vraag of de hogere jaarlijkse kosten van de gemeente Zundert ten opzichte van het landelijk gemiddelde wellicht (mede) worden veroorzaakt doordat de gemeente meer FTE voor de buitendienst heeft per kilometer systeembuis, ten opzichte van vergelijkbare gemeenten en het landelijk gemiddelde.
- De keuze om gebruik te maken van inhuur voor met name specialistische werkzaamheden.
- De wijze van kostentoe rekening van overheadkosten en de wijze van kostentoe rekening van projecten in de openbare ruimte aan de riolering (en daarmee de rioolheffing).

In onderstaande tabel worden mogelijke factoren (kenmerken/eigenschappen) benoemd die voor de gemeente Zundert een verhogend danwel verlagend effect hebben op de tariefstelling.

Mogelijke verklaringen voor een hoog tarief in 2010	Mogelijke verklaringen voor een laag tarief in 2010
<ul style="list-style-type: none"> - Groot buitengebied en een groot areaal drukriolering. - Relatief grote formatie buitendienst. - Relatief veel inhuur. - Relatief veel mechanische riolering. - Gemeente kende situaties met wateroverlast en neemt maatregelen om toekomstige wateroverlast tegen te gaan. - In afgelopen periode relatief veel vervangen en omgebouwd. 	<ul style="list-style-type: none"> - De kostentoe rekening methodiek van overheadkosten en projecten. - Relatief niet veel gemengde riolering. - Relatief laag aantal reparaties. - Zundert is gelegen op goede grond.

5 Rol van de gemeenteraad

In dit hoofdstuk wordt de bestuurlijke invalshoek van het rioleringsbeleid- en beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag C zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag C bestaat uit 4 normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag C

Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?

5.1 Kaderstellende rol

Subvraag:

- i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen?

Norm:

de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.

Oordeel: Voldoet aan norm.

Het Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009 is op 26 januari 2005 vastgesteld door de gemeenteraad. Het GRP fungeert als beleidsmatig kader waarin wordt aangegeven via welk beleid de gemeente invulling geeft aan haar zorgplicht voor riolering. Op moment van dit onderzoek ligt het verbrede GRP 2010-2015 (V-GRP) ter besluitvorming bij de Raad. Ter overbrugging van de periode tussen het 'oude' GRP en het V-GRP is in 2010 nog gebruik gemaakt van het GRP 2005-2009.

Vooruitlopend op het nieuwe V-GRP is er in 2008 een tussentijdse rapportage over het GRP aan de Raad voorgelegd om de Raad op de hoogte te stellen van de ontwikkelingen en eveneens een bijstelling van het tarief tot stand te brengen.⁵⁵

In oktober 2010 is tijdens de raadscommissie een aantal keuzes voorgelegd aan de Raad met betrekking tot de ambitie van het kwaliteitsniveau op diverse gebieden, waaronder riolering, wegen, groen, kunstwerken en openbare verlichting. Aan de Raad zijn per beheerplan drie ambitieniveaus (laag, basis, duurzaam) voorgelegd met het daarbij behorende kostenplaatje. De wensen van de Raad met betrekking tot de verschillende ambitieniveaus zijn gekoppeld aan het besluitvormingsproces rondom de Kadernota. Met betrekking tot de kwaliteitsniveaus is voor bestaande riolering besloten het niveau vast te stellen op basis en voor nieuwbouw op duurzaam.

Naast het GRP wordt de Raad eveneens gevraagd besluiten te nemen over (extra) investeringen in het kader van de OAS studies in samenwerking met het waterschap West-Brabant.⁵⁶ Zo is bijvoorbeeld aan de Raad voorgesteld om:

⁵⁵ Raadsvoorstel Financiële update GRP, 4 oktober 2007

⁵⁶ Raadsvoorstel, OAS-afvalwaterakkoord gemeente Zundert/Waterschap, 24 april 2008.

- Investeringskredieten beschikbaar te stellen voor een bedrag van € 2.639.598 (€ 2.660.825 minus € 21.277), geheel te dekken uit bijdragen van derden voor een bedrag van € 2.640.345,-.
- Een eenmalige bijdrage aan derden op te nemen van € 21.227 (voor het project "aanpassen pompregimes", waarvoor het Waterschap "initiatiefnemer" is), en dit te dekken ten laste van de rioolegalisatiereserve
- De herberekening van de kapitaallasten, ontstaan door het verschuiven van investeringen van 2008 naar 2009, te verrekenen met de rioolegalisatiereserve
- De begroting hiertoe te wijzigen volgens de bijlage.

5.2 Bestuurlijke informatievoorziening

Subvraag:

- ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig?

Norm:

Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.

Oordeel: Voldoet deels aan norm.

De Raad wordt vier keer per jaar geïnformeerd via de reguliere planning & control cyclus door middel van twee bestuursrapportages (waarin een toelichting per programma en krediet is opgenomen), de kadernota en de jaarrekening. Buiten de reguliere P&C cyclus wordt de Raad geïnformeerd over eventuele afwijkingen c.q. wijzigingen in de plannen, via Raadsmededelingen⁵⁷.

In de gesprekken is aangegeven dat de Raad de wens heeft uitgesproken op een andere manier geïnformeerd te worden, namelijk door middel van een halfjaarlijkse presentatie/toelichting door het MT. De Raad ontvangt graag een presentatie op hoofdlijnen over de voortgang van de plannen en projecten. De organisatie is naar eigen zeggen nog zoekende naar de juiste vorm en de juiste balans tussen hoofdlijnen en details, maar gaat wel in op de wens van de Raad door in mei 2011 een eerste terugkoppeling te geven in deze voor de gemeente nieuwe vorm.

⁵⁷ Raadsmededeling Programmeringplan groot onderhoud riolering 2011, 2 april 2011.

Vanuit het College is eveneens de wens uitgesproken om de informatievoorziening aan de Raad te laten geschieden op programmaniveau en niet op projectniveau zoals dat in de huidige situatie het geval is. Het gevaar daarvan is dat de discussies veelal gaan over de (individuele) investeringen (over- en onderschrijdingen) en minder op inhoud en het realiseren van de doelen.

5.3 Bestuurlijke evaluatie

<p><u>Subvraag:</u> iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat?</p>
<p><u>Norm:</u> Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet niet aan norm.</p>

Uit zowel de gesprekken als de documentenanalyse is gebleken dat projecten op incidentele basis (individueel) worden geëvalueerd. In het kader van projectmatig werken vindt wel een brede evaluatie plaats, maar de resultaten daarvan worden niet expliciet verstuurd aan de Raad. De ambitie van de organisatie is om in toekomst projecten structureel te evalueren.

In het V-GRP is een evaluatie opgenomen van het GRP 2005-2009.⁵⁸ De maatregelen die in het GRP 2005-2009 zijn voorgesteld kunnen worden opgesplitst in drie categorieën: 'vervangen plus afkoppelen', 'verbetering' en 'maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding'. In de evaluatie in het V-GRP wordt per categorie een korte beschrijving gegeven van de activiteiten en maatregelen die de gemeente heeft uitgevoerd. Van een kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie is geen sprake. Er wordt meer in algemene termen gesproken over maatregelen die zijn genomen, en activiteiten die zijn ingepland, maar nog moeten worden gestart.

5.4 Inzicht in realisatie doelstellingen

<p><u>Subvraag:</u> iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt?</p>
<p><u>Norm:</u> De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Voldoet aan norm.</p>

In het voorgaande GRP (2005-2009) is hoofdzakelijk ingegaan op de wijze waarop de gestelde doelen, zoals de basisinspanning, bereikt moeten gaan worden. In het verbrede GRP ligt het accent op het verankeren en definiëren van de nieuwe

⁵⁸ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert, p.11.

zorgplichten zodat duidelijk is wat de komende jaren mag en kan worden verwacht van de gemeente Zundert⁵⁹.

De Raad heeft inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen zijn bereikt via de jaarstukken. In de programmaverantwoording komen de doelstellingen met betrekking tot rioleringsbeleid terug. Per doelstelling is aangegeven wat a) de gemeente wilde bereiken, en of dit bereikt is, en b) de activiteiten behorende bij de doelstelling die de gemeente van plan was uit te voeren en of deze activiteiten gerealiseerd zijn. In de jaarrekening wordt hierop een toelichting gegeven.

Uit het jaarstuk 2009 blijkt bijvoorbeeld dat de doelstelling 'Beperken van ongezuiverde lozingen op oppervlaktewater afkomstig uit de riolering' bereikt is en de doelstelling 'duurzaam inzamelen en transporteren van afvalwater' deels bereikt is. De projecten uit het OAS akkoord zijn uitgevoerd, echter de financiële paragraaf bij het GRP is nog niet geüpdate.⁶⁰

---

⁵⁹ Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, maart 2011, gemeente Zundert.

⁶⁰ Jaarstukken 2009, (april 2010) gemeente Zundert.

6 Inhoudelijk-technische aspecten

In dit hoofdstuk wordt de inhoudelijk-technische invalshoek van het rioleringsbeleid en -beheer behandeld. De onderzoeksvragen behorende bij deelvraag D zijn aan het begin van elke paragraaf in een kader weergegeven. Deelvraag D bestaat uit zeven normen. De bevindingen worden telkens per norm weergegeven.

Deelvraag D

Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

In de in 2010 gehouden Benchmark Rioleringszorg wordt de vergelijking van de verschillende gemeenten uitgevoerd op basis van door de gemeenten zelf aangeleverde gegevens. Hierbij komt naar voren dat de gemeente Zundert ten opzichte van vergelijkbare gemeenten vrij gemiddeld scoort. Wel zijn er enkele opvallende afwijkingen, die het vermelden waard zijn. Zo ligt de gemiddelde leeftijd van de vrijvervalriolering ruim onder dat van het landelijk gemiddelde en heeft de gemeente relatief veel mechanische riolering; ook het aantal gemalen ligt daardoor ruim boven het landelijk gemiddelde. Gemaalstoringen, meldingen en klachten scoren hoog, maar verstoppingen en reparaties daartegenover laag.

Doordat in dit onderzoek een benadering is gekozen met documentenstudie en interviews wordt dieper op de materie ingegaan, waardoor een gedetailleerder beeld ontstaat. Een beeld, dat niet direct gerelateerd is aan vergelijking met andere gemeenten, maar meer een beeld schetst van de wijze waarop in Zundert zelf met rioleringsbeleid en beheer wordt omgegaan. Het geschetste beeld biedt de gemeente daardoor een betere mogelijkheid om verbeterpunten te definiëren en uit te voeren.

6.1 Kwaliteit riolering

Subvraag:

- i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering?

Norm:

Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.

Oordeel: Voldoet deels aan norm.

De gemeente heeft een meerjarenprogramma voor reiniging en inspectie van haar rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt ongeveer 10% van de riolering inwendig geïnspecteerd en beoordeeld. Hiervoor kent de gemeente een twaalfjarige inspectiecyclus voor de hele gemeentelijke riolering. Reiniging vindt plaats in

combinatie met inspectie. Doordat de laatste jaren een inhaalslag heeft plaatsgevonden op het gebied van reiniging en inspectie heeft de gemeente een goed beeld van de kwaliteit van het vrijvervalriool.

De gemeente heeft de basisinspanningsverplichting voor de riolering bereikt. Uit analyse blijkt, dat ca. 2,7 km (3,6%) van de totale lengte vrijvervalriolering de beoordeling zeer slecht (0,7%) of slecht (2,9%) heeft. De leeftijd van de vrijvervalriolering in Zundert ligt met 26,5 jaar onder het landelijk en regionaal gemiddelde. Door de wijze waarop het beheer van de drukriolering is geregeld, heeft de gemeente op dit moment onvoldoende beeld op de toestand van deze riolering. Het gehele beheer en onderhoud is uitbesteed aan een derde, die tevens alle gegevens bijhoudt in een eigen systeem, waar de gemeente tot voor kort geen toegang toe had. In de nieuwe overeenkomst, die dit jaar is aangegaan, lijkt het een en ander beter geregeld te zijn, hetgeen de praktijk de komende jaren uit moet wijzen.

6.2 Maatregelen rioleringsplan

Subvraag:

- ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd ?

Norm:

Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).

Oordeel: Voldoet aan norm.

In het V-GRP worden de landelijk geldende normen en richtlijnen gebruikt van o.a. CROW en NEN-normen. Inspecties worden overeenkomstig de geldende NEN-normen en voor de programmering van de rioleringsplannen is een kwaliteitsindexcijfer afgesproken. Uit de gesprekken is duidelijk naar voren gekomen dat bij de uiteindelijke prioriteitstelling tevens rekening wordt gehouden met de noodzakelijke werkzaamheden aan de oppervlakte infrastructuur en de kabels en leidingen.

6.3 Prioriteitenstelling en planning

<p><u>Subvraag:</u> iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen?</p>
<p><u>Norm:</u> De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld welke logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen. <u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm.</p>

In het GRP wordt aangegeven dat doelen gespecificeerd moeten worden in functionele eisen en maatstaven. Deze kwalitatieve eisen geven de randvoorwaarden aan, die gesteld moeten worden om de gestelde doelen te bereiken. Dit wordt doorvertaald in een meerjarenplanning, waardoor het beleid tot dit niveau voldoende geborgd lijkt. De gemeente heeft de afgelopen jaren een kwaliteitssysteem ontwikkeld, waarmee een zo integraal mogelijke afweging wordt gemaakt bij het uitvoeren van de werkzaamheden in de openbare ruimte: dit systeem lijkt haar vruchten te gaan afwerpen. De directe doorvertaling in de jaarplannen is echter onvoldoende duidelijk. In het kwaliteitssysteem worden de zichtbare schades op basis van een video inspectie geclassificeerd in ernst. Ieder schadebeeld krijgt hierbij een waardering. Op basis van de beoordeling van de classificatie wordt bepaald of het riool gerepareerd kan worden of op de vervangingslijst geplaatst moet worden. Dit gebeurt op basis van vastgelegde uitgangspunten, waarbij levensduur en reparatiekosten belangrijke componenten zijn. Bij de definitieve prioriteitsstelling wordt tevens de omgeving beoordeeld, waarbij o.a. wegenonderhoud, kabels en leidingen en vergunning-procedures worden betrokken.

6.4 Realisatie planning

<p><u>Subvraag:</u> iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning?</p>
<p><u>Norm:</u> Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is. <u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm.</p>

In de planperiode van het GRP heeft de gemeente veel projecten kunnen realiseren. Hierbij is door het combineren van werkzaamheden en samenwerking met andere partijen veel synergievoordeel behaald. Hoewel niet alle maatregelen uit het GRP zijn gerealiseerd, zijn volgens de gegevens uit het V-GRP de doelen wel gehaald. In het V-GRP is een overzicht gegeven van de maatregelen welke zijn gerealiseerd in de planperiode van het GRP. Wel wordt opgemerkt, dat er in de realisatie hier en daar achterstand is ontstaan door de samenhang met andere projecten en een gebrek aan personeel. Deze evaluatie in het V-GRP is (naast de rapportage in reguliere P&C-cyclus) de enige rapportage, die over de maatregelen is aangeleverd. Transparantie

in realisatie op projectniveau is niet aanwezig. Wel is in 2010 gestart met een vorm van projectmatig werken, waardoor in de toekomst een betere evaluatie wordt verwacht op de projecten. Het gebrek aan personeelscapaciteit en de grote hoeveelheid werkzaamheden, die hierdoor uitbesteed worden kan ook in de toekomst voor vertraging in de uitvoering zorgen.

6.5 Afstemming met onderhoud en reconstructie

Subvraag:

v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen?

Norm:

De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

Oordeel: Voldoet aan norm.

De gemeente heeft een scoringssystematiek ontwikkeld, waarbij op basis van kwaliteitsindexcijfers vanuit de inspectie een programmering wordt opgesteld. Uit de beheerplannen die ook voor de andere beleidsvelden van de openbare ruimte zijn gemaakt, wordt een jaarplanning opgesteld, die de basis vormt voor een integrale programmering van 4 jaar.

In 2010 is (vooruitlopend op een systeem van projectmatig werken) een protocol opgesteld voor de samenwerking in het kader van het opstellen van een meerjarenprogramma. Hiermee worden de planningen van de verschillende clusters op elkaar afgestemd, waarbij eerst de planning voor openbare werken wordt opgesteld, waarna deze breder wordt getrokken naar andere afdelingen. Uiteindelijk resulteert dit in één projectenlijst voor alle uit te voeren werken. Door planning en control (coördinator openbare werken) wordt het overzicht hierop gehouden. Op dit moment wordt een systeem opgezet met opdrachtgevers en opdrachtnemers, waarbij het projectbureau fungeert als opdrachtnemer. Hierdoor ontstaat duidelijkheid in de verantwoordelijkheden tijdens de voorbereiding en uitvoering.

6.6 Realisatie doelstellingen

<p><u>Subvraag:</u></p> <p>vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?</p>
<p><u>Norm:</u></p> <p>In rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.</p> <p><u>Oordeel:</u> Voldoet deels aan norm.</p>

De gemeente Zundert heeft het algemene doel voor de riolering in het kader van het GRP 2005-2009 vertaald in de onderstaande zes doelen, welke genoemd zijn in paragraaf 3.5.

De meetbaarheid van deze doelen is uitgewerkt in functionele eisen, maatstaven en meetmethoden. Deze zijn opgenomen in bijlage 4. In de jaarstukken komen de doelstellingen terug. In het GRP en het V-GRP zijn eindevaluaties opgenomen of de maatregelen uit de voorgaande periode zijn uitgevoerd en is veelal de reden aangegeven waarom maatregelen niet zijn uitgevoerd.

Onderstaand wordt per gemeentedoelstelling een toelichting gegeven. Tegelijkertijd heeft de Rekenkamer op basis van algemene wet- en regelgeving een aantal aspecten benoemd dat van belang is gebleken voor de realisatie van de doelstellingen. Deze aspecten worden hieronder in een aantal tabellen samenvattend weergegeven. Per aspect is aangegeven wat de status daarvan is voor de gemeente Zundert.

Inzameling van het binnen gemeentelijk gebied geproduceerde verontreinigde water

Met deze doelstelling beoogt de gemeente Zundert dat er geen ongewenste lozingen plaatsvinden op de riolering en dat het aantal vuilwateraansluitingen per perceel beperkt moeten worden tot een minimum. De gemeente Zundert heeft een groot buitengebied en een groot areaal drukriolering. Bij 10 panden die in 2005 nog niet waren aangesloten op het drukriool is drukriolering aangelegd. Voor de overige percelen is ingezet op toepassing van individuele behandelingssystemen voor afvalwater (IBA's).

Een IBA is een Systeem voor Individuele Behandeling van Afvalwater, te onderscheiden in laag- en hoogrendementssystemen (IBA-min respectievelijk IBA-plus). Landelijk geldt dat in de periode dat alle woningen/bedrijven in de buitengebieden moesten worden aangesloten bij de planvorming een afweging werd gemaakt tussen het toepassen van IBA's of drukriolering. Het gaat hierbij dan om een kosten-baten analyse, waarbij met name zeer afgelegen aansluitingen voorzien werden van IBA's (soms ook met enkele aansluitingen op één IBA). Het aantal IBA's wat is toegepast, is dus situationeel afhankelijk. Daaruit is ook te verklaren dat er onderling tussen gemeenten grote verschillen kunnen zijn.

Verschillen tussen gemeenten kunnen ook liggen in de subsidievorm, die door het (toenmalige) waterschap werd gehanteerd. Hoewel naar verwachting niet groot, kan dit van invloed zijn geweest op de toepassing van IBA's, afhankelijk van het waterschapsbeleid. Tenslotte kan gesteld worden, dat het proces van verwerking bij drukriolering beter te controleren is dan bij gebruik van IBA's. Bij drukriolering weet

men exact wat er gebeurt, terwijl een IBA als een black-box gezien kan worden. Er is weinig controle mogelijk op wat er op geloosd wordt, waardoor de kans op verontreiniging van het oppervlaktewater of een minder goede werking groter is dan bij drukriolering.

In Zundert zijn 47 perceelseigenaren benaderd voor de aanleg van een IBA systeem, bij 36 panden is in de planperiode een IBA aangelegd. Een aantal panden loost op de mestkelder van het eigen bedrijf, dit is geoorloofd zolang deze mestkelder ook bedrijfsmatig wordt benut. Inmiddels zijn alle panden in het buitengebied aangesloten op drukriolering of een alternatief.

Uit het jaarstuk 2009 blijkt dat de doelstelling van het beperken van ongezuiverde lozingen op oppervlaktewater afkomstig uit riolering bereikt is. Ook is duidelijk, dat de gemeente voldoet aan de basisinspanning en als eerste gemeente een waterakkoord heeft gesloten. In het V-GRP wordt tevens aangegeven, dat actief onderzoek wordt verricht naar mogelijke verkeerde aansluitingen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Voorkomen ongewenste lozingen	voldoet
Voldoen aan de basisinspanning	voldoet
Aanwezigheid Waterakkoord	ja

Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding

Dit doel is gericht op het inzamelen van stedelijk afvalwater. De gemeente Zundert heeft de afgelopen jaren vanuit het GRP zoveel mogelijk ingezet op gescheiden inzamelen van afvalwater en schoon hemelwater door het afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering. Op deze manier wordt voorkomen dat relatief schoon regenwater zich mengt met afvalwater en wordt afgevoerd naar de zuivering. De gemeente Zundert zorgt ervoor dat alleen zodanig verontreinigd regenwater wordt afgevoerd via het vuilwaterstelsel. Bij nieuwbouwprojecten wordt uitsluitend nog gebruik gemaakt van (verbeterd) gescheiden stelsels. Omdat in de praktijk blijkt, dat afkoppelen niet altijd de meest efficiënte maatregel is, zijn plannen ook aangepast, waarbij o.a. gebruik is gemaakt van de aanleg van randvoorzieningen, afvaltransportleidingen of relinen van bestaande riolering.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Aanleg gescheiden stelsels	ja
Aanwezigheid Afkoppelplan	nee

Transport van het ingezamelde water naar een geschikt lozingspunt

Met deze doelstelling wordt het transport van ingezamelde water naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie of, voor het regenwater naar een regenwateruitlaat geregeld. Door de inhaalslag op het gebied van inspectie en reiniging en het handhaven van een inspectiecyclus van 10% per jaar wordt voldaan aan een goede doorstroming van het stelsel. Het aantal verstoppingen ligt ruim onder het landelijk gemiddelde, waardoor het water binnen de afgesproken tijd door de riolen onder vrij verval naar het gemaal kan stromen. De gemeente Zundert loopt voorop op het gebied van de OAS-studies, waarbij uitgebreid de verharde oppervlakten zijn geïnventariseerd. De OAS-studies worden/zijn vertaald in basisrioleringsplannen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Deelname Oas-studie	ja
Aantal verstoppingen	Onder gemiddelde
Reinigingscyclus	Voldoende
Actuele BRP's aanwezig	ja

Ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater zoveel mogelijk voorkomen

Het waterschap stelt eisen ten aanzien van vuiluitworp uit gemengde rioolstelsels en vuiluitworp door regenwaterlozingen op oppervlaktewater. In de evaluatie van het V-GRP geeft de gemeente Zundert aan te voldoen aan de basisinspanning. Een afvalwaterakkoord met het waterschap is gesloten en maatregelen in het kader van verder reduceren van vuilemissie is niet noodzakelijk. Door de maatregelen, die de gemeente heeft genomen in het kader van het GRP (zoals bergbezinkbassins, afkoppelen, afvaltransportleidingen en overige randvoorzieningen) is bijgedragen aan een goede bergings- en afvoercapaciteit van het rioleringsstelsel. De wateroverlast is hierdoor sterk afgenomen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Voldoet aan overstortfrequentie	ja

Zo min mogelijk overlast voor de omgeving veroorzaken (in de breedste zin van het woord)

Met deze doelstelling dient wateroverlast als gevolg van regenval te worden voorkomen door te voorzien in voldoende afvoercapaciteit. Daarnaast dienen andere vormen van overlast (uitvallen gemalen, stank etc.) te worden voorkomen.

Door de uitgevoerde inspectiecyclus heeft de gemeente een goed beeld op met name de vrijvervalriolering. Tevens doet de gemeente actief onderzoek naar locaties waar wateroverlast op straat optreedt en tracht deze met het nemen van maatregelen te reduceren. Het aantal meldingen en klachten is in de gemeente Zundert volgens de benchmark Rioned hoog, hetgeen deels te wijten is aan de registratiemethodiek,

waarbij alle denkbare meldingen worden meegenomen. 95% van alle meldingen wordt binnen 48 uur opgelost. Ten aanzien van de drukriolering is het zicht minder ten gevolge van de beheersystematiek, waarbij sprake is van uitbesteding aan een derde. De uitval van gemalen ligt volgens de benchmark boven het gemiddelde en wordt negatief beïnvloedt doordat hierin ook de perioden van ombouw van de riolering zijn opgenomen.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Klachten en meldingen	Boven gemiddelde
Schadeclaims	Geen oordeel kunnen vormen
Uitval gemalen	Boven gemiddelde
Aantal reparaties	Onder gemiddelde

Doelmatig beheer en een goed gebruik van de riolering

De gegevens van het vrijverval riool worden door de gemeente zelf verwerkt in een beheersysteem. De gegevens van de drukriolering worden beheerd door een derde, waaraan deze werkzaamheden zijn uitbesteed. Tot nu toe was hierdoor het beeld op de kwaliteit en werking van de drukriolering onvoldoende.

Met behulp van een systeem, waarbij gewerkt wordt met kwaliteitsindexcijfers vindt beoordeling van de kwaliteit plaats. Via een centraal meldpunt komen alle meldingen en klachten binnen bij de gemeente, die daarvoor een servicedienst paraat heeft die 24 uur per dag bereikbaar is. De eerstelijns dienstverlening doet de gemeente zelf; als blijkt dat de melding meer inzet vereist, wordt deze doorgezet naar een aannemer waarmee hiertoe een overeenkomst is gesloten. Als uitgangspunt hanteert de gemeente dat klachten en meldingen binnen 48 uur moeten worden afgehandeld. In 95% van de gevallen wordt dat uitgangspunten gehaald.

Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Bijgehouden geautomatiseerd beheersysteem	deels
Evaluaties op jaarplanniveau	nee
Integrale afstemming	ja
Projectmatige benadering	deels

Binnen de gemeente Zundert zijn enkele grote grondwaterwinningen aanwezig, waardoor geen ingrepen zijn toegestaan die de kwaliteit verminderen van het grondwater. Ook komen in het gebied slecht waterdoorlatende lagen voor, waardoor de mogelijkheid van infiltratie eveneens beperkt worden. In voorkomende gevallen wordt bij afkoppelprojecten door de gemeente getracht om met het aanbrengen van drainage de wateroverlast ten gevolge van hemelwater terug te dringen.

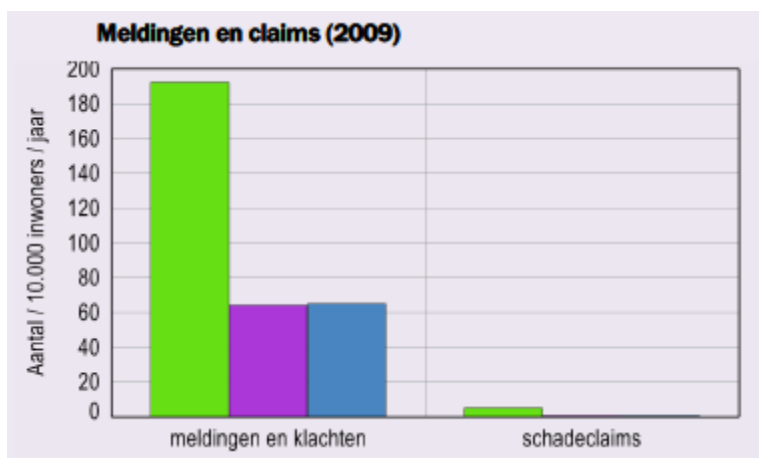
Samenvattend:

Algemeen geldende doelen en maatregelen	Oordeel/realisatie Zundert
Infiltratie mogelijk	deels
Infiltratie gebruikt	deels

6.7 Klachtenafhandeling

<p><u>Subvraag:</u> vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?</p>
<p><u>Norm:</u> Beschrijvende vraag.</p>
<p><u>Oordeel:</u> Geen oordeel kunnen vormen.</p>

De relatie tussen meldingen/klachten en het gevoerde beleid is met het aangeleverde materiaal en de gevoerde gesprekken niet helder in beeld te brengen. Uit de benchmark blijkt, dat zowel het aantal meldingen en klachten als het aantal schadeclaims voor Zundert ver boven het landelijk gemiddelde liggen⁶¹.

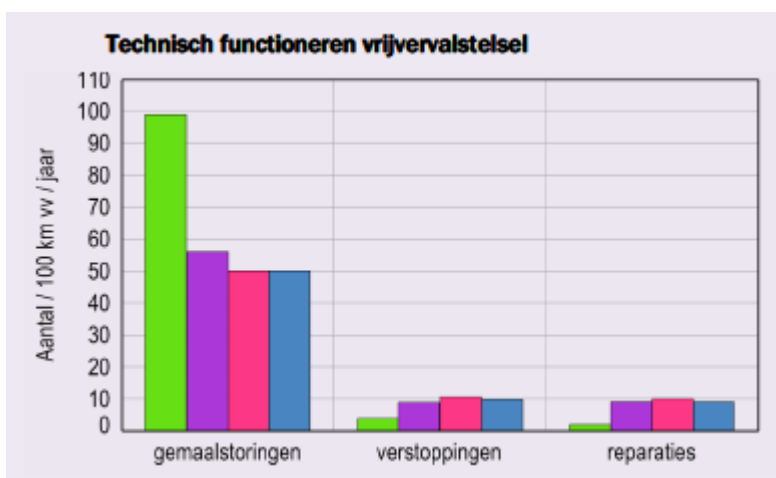
Legenda

- Zundert (Gmt. 879)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Zundert
- Vergelijkbare stedelijkheid als Zundert
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Zundert
- Vergelijkbare bodemsoort als Zundert
- Nederland

⁶¹ Benchmark Rioleringszorg, gemeenterapport 2010, Zundert.

In de gesprekken is aangegeven dat het relatief hoge aantal meldingen veroorzaakt wordt door enerzijds het meetellen van zaken welke niet direct hun oorzaak vinden in een minder onderhoud van de riolering, en anderzijds het hoge aantal klachten over stankoverlast.

Ook het aantal gemaalstoringen ligt in Zundert ver boven het gemiddelde, terwijl het aantal verstoppingen en reparaties onder het landelijk gemiddelde ligt⁶². bij de meldingen over gemaalstoringen worden ook de meldingen meegerekend, die binnen komen wanneer er ombouw plaatsvindt van de riolering. Hierdoor worden de huishoudens gedurende ca. 4 uur afgesloten van de riolering, hetgeen enige overlast veroorzaakt.

Legenda

- Zundert (Gmt. 879)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Zundert
- Vergelijkbare stedelijkheid als Zundert
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Zundert
- Vergelijkbare bodemsoort als Zundert
- Nederland

⁶² Benchmark Rioleringszorg, gemeenterapport 2010, Zundert.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk komen de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek aan de orde. Eerst herhaalt het hoofdstuk kort de doelstelling en onderzoeksvragen.

7.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

In dit onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal:

In hoeverre is het door de gemeente gevoerde rioleringsbeleid en -beheer als effectief en doelmatig aan te merken?

Bovenstaande hoofdvraag is vervolgens uitgewerkt in de volgende deelvragen, die elk vanuit een andere invalshoek het rioleringsbeleid benaderen:

- a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
- b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen - verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
- c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?
- d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Hieronder geven wij voor de centrale onderzoeksvraag en per deelvraag / invalshoek de conclusies en aanbevelingen.

7.2 Algemene conclusie

Het door de gemeente Zundert gevoerde rioleringsbeleid en -beheer is deels als effectief en doelmatig aan te merken. Het rioleringsbeleid en -beheer van de gemeente kent een aantal sterke punten en onder andere de volgende resultaten zijn bereikt: een opgesteld GRP en concept V-GRP, samenwerking met andere organisaties, inzicht in kosten op langere en korte termijn, afstemming tussen wegen en riolering en voldoen aan de basisinspanning. Daarnaast kent de gemeente een aantal verbeterpunten, zoals de capaciteit en inzicht in de kwaliteit van de riolering.

Voor de totstandkoming van het rioleringsbeleid en ook de uitvoering daarvan, vindt er zowel afstemming plaats binnen de verschillende beleidsvelden van de gemeente, als tussen de gemeente en andere samenwerkingspartners. Ook de Raad wordt intensief betrokken bij het opstellen van het (V-)GRP en krijgt daartoe een aantal keuzes voorgelegd. Een ander krachtig punt is dat er eveneens op financieel gebied

systematische afstemming plaatsvindt tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen.

De rioolheffing van de gemeente is conform het landelijk gemiddelde. De gemeente heeft een betrouwbaar inzicht in de kosten op lange termijn. Daarentegen voert de gemeente nauwelijks vergelijkingen uit met betrekking tot begrote- en daadwerkelijk gerealiseerde kosten. Eveneens is er nog te weinig inzicht in de mogelijke verschillen tussen raming en realisatie.

Met betrekking tot de geformuleerde doelstellingen wordt geconcludeerd dat in het GRP de doelstellingen concreet en meetbaar zijn geformuleerd, in tegenstelling tot de doelstellingen van het V-GRP. Eveneens wordt geconstateerd dat er geen tussentijdse evaluaties plaatsvinden met betrekking tot de voortgang en realisatie van de gestelde doelstellingen.

De gemeente Zundert voldoet aan de basisinspanning en heeft relatief weinig verstoppingen en reparaties. Daarentegen heeft de gemeente veel wateroverlast gehad en kent de gemeente relatief veel gemaalstoringen, meldingen en klachten. Een aandachtspunt voor de gemeente Zundert is de ondercapaciteit in de binnendienst, waardoor kennis in de gemeente kwetsbaar is belegd. Eveneens heeft de gemeente beperkt inzicht in de kwaliteit van de riolering.

7.3 Algemene invalshoek

Het gemeentelijke rioleringsbeleid is op 26 januari 2005 door de Raad vastgesteld. Daarmee voldoet de gemeente Zundert aan haar wettelijke verplichting conform de Wet milieubeheer. Het GRP fungeert als beleidsmatig kader waarin wordt aangegeven via welk beleid de gemeente invulling geeft aan haar zorgplicht voor riolering. De gemeente Zundert heeft geen apart milieubeleidsplan maar wel wordt geconcludeerd dat de milieuwetgeving in het GRP geïntegreerd is. Bij de uitvoering van het beleid vindt afstemming plaats tussen riolering en andere beleidsterreinen, zoals wegen en milieu via het programmeringsproces.

Op het moment van onderzoek ligt het verbrede GRP 2010-2015 (V-GRP) ter besluitvorming bij de Raad en is de doorlooptijd van het GRP 2005-2009 verlengd tot 2010.

De gemeente Zundert werkt bij de beleidsvorming samen met andere organisaties, waaronder het waterschap en de nutsbedrijven. Periodiek vindt met deze organisaties overleg op bestuurlijk en/of ambtelijk niveau plaats. De samenwerking met diverse partners verloopt effectief, en heeft reeds geresulteerd in kostenbesparing en concrete resultaten, zoals:

- de aanleg van een grondwatermeetnet, voortgekomen uit een samenwerking (en samenwerkingsovereenkomst) met de gemeenten Roosendaal, Rucphen, Geertruidenberg, Moerdijk, Bergen op Zoom, Halderberge, Etten-Leur en Gilze en Rijen;
- het opstellen van een OAS-studie in samenwerking / overleg met het waterschap en het als eerste gemeente in West-Brabant sluiten van een afvalwaterakkoord;

- de Samenwerking Water West-Brabant (SWWB), een samenwerking op het gebied van water en riolering van 27 gemeenten en 3 waterschappen, waarbij de gemeente Zundert een rol vervult in een voorlopige werkeenheid met de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Etten-Leur en Rucphen.

Het Waterplan Zundert is in goede samenwerking met de andere waterpartners tot stand gekomen, en geeft door middel van een gezamenlijke visie op het water vorm en inhoud aan de activiteiten in het kader van duurzaam waterbeheer van watersysteem en waterketen. Het Waterplan vormt voor Zundert een belangrijk beleidsdocument en fungeert als een soort "parapluplan" voor andere, water- en rioleringgerelateerde, plannen van de gemeente.

Voor wat betreft de personele capaciteit concludeert de Rekenkamer dat er in de gemeente Zundert nog een verbetering te maken is. In de huidige situatie is er sprake van ondercapaciteit, waardoor de continuïteit en kennis borging kwetsbaar belegd is. Eveneens wordt geconcludeerd dat als gevolg van de relatief grote omvang van externe inhuur, er sprake is van ad hoc werk, en korte termijn planning.

De doelstellingen van het GRP zijn, in tegenstelling tot de doelstellingen van het V-GRP, doorvertaald naar concrete maatregelen met een bijbehorende tijdsplanning en kostenoverzicht.

Voor wat betreft de doelstellingen in het V-GRP heeft de gemeente gekozen voor het ambitieniveau "basis" voor de huidige systemen, en voor het ambitieniveau "duurzaam" voor nieuwbouw en grootschalige reconstructies. In het V-GRP zijn voor de verschillende zorgplichten de ambitieniveaus benoemd. De uitwerkingen daarvan zijn echter niet concreet en meetbaar.

Aanbeveling 1: Benut de hernieuwde betrokkenheid van de Raad eveneens om duidelijke speerpunten te benoemen waarop de Raad gerapporteerd wil worden.

Aanbeveling 2: Leg bestaande kennis vast en zorg, bijvoorbeeld tijdens de interne overleggen, voor een 'warme overdracht en uitwisseling' van kennis zodat de samenwerking ongestoord kan worden voortgezet.

7.4 Financiële invalshoek

Onderstaand is een samenvattend overzicht opgenomen van de kenmerken van het rioleringsbeleid in Zundert en de belangrijkste (financiële) bevindingen uit dit onderzoek.

- De gemeente is voornamelijk gelegen op **goede grond** (zand).
- De riolering bestaat in Zundert uit relatief niet **veel gemengd en relatief veel mechanische riolering**. De lengte van de vrijvervalriolering is met 81 kilometer buis zeer laag ten opzichte van het landelijke gemiddelde.
- Het **Gemeentelijk Rioleringsplan** (GRP) loopt van 2005 tot en met 2009 (5 jaar) en is verlengd tot en met 2010. Op het moment van onderzoek ligt het verbrede GRP (V-GRP) 2010-2015 ter besluitvorming bij de Raad.

- Volgens het GRP is de **kwaliteit van de riolering** als volgt: 83% van de riolering is in goede staat, 13% is in matige staat en 3% is in slechte tot zeer slechte staat.
- Vrijwel het gehele vrijvervalstelsel wordt gedurende een planperiode één of meer keren **geïnspecteerd** door middel van leiding-videoinspectie. Daarnaast wordt jaarlijks ca. 10% van het rioolstelsel geïnspecteerd.
- De gemeente gebruikt het waterverbruik als **heffingsgrondslag** voor de rioolheffing. De meest voorkomende tariefklasse is 0-300 kubieke meter per jaar.
- Uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekking. Het V-GRP (of andere relevante documenten) geeft geen inzicht in de huidige **kostendekkingsgraad**.
- De **ramingssystematiek** wordt in het V-GRP kort beschreven. Daadwerkelijke ramingen worden over het algemeen niet toegelicht.
- De gemeente kent (in 2010) een **tarief** voor de rioolheffing dat **dichtbij het landelijk gemiddelde** ligt. Het tarief is vanaf 2007 stapsgewijs gestegen.
- De **voorziening** voor de riolering is bedoeld om kosten te egaliseren over de jaren. De voorziening varieert sterk over de jaren.
- Indien de rioolheffing jaarlijks met 6,4% wordt verhoogd (conform de programmabegroting 2009-2013) staat de **egalisatievoorziening** in 2015 voor ca. 0,9 miljoen euro negatief. Om de egalisatievoorziening positief te houden moet de gemeente de rioolheffing binnen de planperiode met meer dan 6,4% laten stijgen.
- In het document 'financiële update GRP 2007' wordt een **financiële doorkijk** gegeven voor de riolering. In dit document worden de verwachte investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht en worden alternatieven aangedragen voor de financiering van de rioleringszorg.
- Uit de evaluatie van het GRP 2005 – 2009 blijkt dat er een **achterstand** in werkzaamheden is ontstaan door de samenhang met andere projecten en de krappe personele bezetting.
- De kosten van kwijschelding worden **toegerekend** aan de rioolheffing. Straatvegen wordt niet toegerekend aan de rioolheffing.

Het gemeentelijk rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. In de afgelopen jaren is er meer dan gemiddeld geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel en de beheerkosten zijn hoger dan gemiddeld. Ook de exploitatiekosten voor de drukriolering zijn hoog.

In de kosten op lange termijn wordt in separate documenten inzicht gegeven, het V-GRP geeft alleen een kostenoverzicht voor de periode 2010 – 2015 en geeft daarom geen inzicht in de kosten voor toekomstige generaties.

Het V-GRP geeft geen inzicht in de huidige kostendekkingsgraad van het tarief, terwijl de gemeente wel naar 100% kostendekking van het tarief streeft.

Omdat er voor de uitvoering van activiteiten/projecten uit het rioleringsplan nauwelijks financiële vergelijkingen worden opgesteld van de geraamde/begrote kosten en de daadwerkelijk gemaakte kosten/uitgevoerde projecten, heeft de gemeente onvoldoende inzicht in de mogelijke verschillen tussen raming en realisatie. De gemeente wil deze analyse voor projecten in de nieuwe planperiode verder uitbreiden. Eveneens is het inzicht voor financiën in de opbouw van de bedragen en de wijze waarop kosten worden verdeeld tussen wegen en riolering onvoldoende.

Op basis van de benchmark Rioned wordt geconcludeerd dat het tarief van de gemeente Zundert conform het landelijk gemiddelde is.

De egalisatievoorziening riolheffing wordt gebruikt om de heffing niet teveel te laten fluctueren. In het V-GRP wordt voorgesteld om het tarief met 6% te laten stijgen in 2012, met 15% in 2012, en met 8% in 2013, 2014 en 2015. De riolheffing stijgt hierdoor de komende jaren van €166 in 2011 tot €255 in 2015. Deze stijging is te verklaren met het oog op het gemiddelde tarief dat Zundert hanteert ten opzichte van andere gemeenten en de uitbreiding van het takenpakket als gevolg van de nieuwe zorgplichten hemel- en grondwater.

Met betrekking tot de doorberekening van de overheadkosten aan de riolering, wordt gebruik gemaakt van de gemeentebrede systematiek. De wijze waarop kosten worden toegerekend aan de riolheffing is vastgelegd in relevante documenten.

De benchmark van Rioned laat zien dat de riolheffing voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens in Zundert lager is dan in gemeenten met een vergelijkbare stedelijkheid als Zundert. Ten opzichte van andere referentiegemeenten en het landelijk gemiddelde is de riolheffing voor eenpersoonshuishoudens iets hoger. Voor deze verschillen kan als mogelijke verklaring worden gegeven dat Zundert gebruik maakt van inhuur voor met name specialistische werkzaamheden, dat de gemeente een relatief grote formatie buitendienst en veel mechanische riolering heeft. Daarnaast vormt de wijze van kostentoerekening van overheadkosten en de wijze van kostentoerekening van projecten in de openbare ruimte aan de riolering (en daarmee de riolheffing) een mogelijke verklaring voor de verschillen.

Aanbeveling 3: Maak in het V-GRP duidelijk hoe de realisatie van de doelstellingen uit de voorgaande planperiode is verlopen en op welke wijze de rioleringsgelden zijn uitgegeven.

Aanbeveling 4: Breid (zoals gepland) de analyse voor projecten naar verschillen tussen raming en realisatie verder uit en maak transparant op welke wijze de kosten tussen wegen en riolering worden verdeeld. Relateer de door te berekenen kosten aan de uitgevoerde werkzaamheden.

7.5 Bestuurlijke invalshoek

Kaderstelling vindt primair plaats via de vaststelling door de Raad van het gemeentelijk rioleringsplan. De Raad wordt vier keer per jaar geïnformeerd over de voortgang van projecten via de reguliere P&C cyclus. Buiten de reguliere P&C cyclus wordt de Raad geïnformeerd over eventuele afwijkingen c.q. wijzigingen in de plannen, via Raadsmededelingen. Vooruitlopend op het nieuwe V-GRP is er in 2008 een tussentijdse rapportage over het GRP aan de Raad voorgelegd om de Raad op de hoogte te stellen van de ontwikkelingen en eveneens een bijstelling van het tarief tot stand te brengen. Ook zijn in oktober 2010 aan de Raad per beheerplan drie ambitieniveaus (laag, basis, duurzaam) voorgelegd met het daarbij behorende kostenplaatje.

De Rekenkamer concludeert dat de informatievoorziening aan de Raad over het rioleringsbeleid echter op projectniveau plaatsvindt en daardoor een totaaloverzicht op programmaniveau ontbreekt. Op het moment van dit onderzoek is de gemeente bezig met vernieuwing van de informatievoorziening aan de Raad. Dit naar aanleiding van de uitgesproken wens van de Raad op hoofdlijnen over de voortgang van plannen en projecten geïnformeerd te willen worden middels een presentatie en eveneens de wens van het College de informatievoorziening te laten geschieden op programmaniveau.

Aanbeveling 5: Evalueer periodiek de uitvoering van onderhoud en grotere projecten. Rapporteer aan het bestuur de voortgang op programmaniveau ('totaalplaatje') en benoem eventueel gevonden verbeterpunten (leerervaringen).

Aanbeveling 6: Continueer de nieuwe manier van informatievoorziening aan de Raad en bespreek met de Raad of de nieuwe manier, zowel qua vorm als periodiciteit, aan haar wensen voldoet. Maak daar in het V-GRP afspraken over.

7.6 Inhoudelijk-technische invalshoek

De gemeente voldoet aan de basisinspanning en heeft als eerste gemeente een waterakkoord afgesloten. Hoewel niet alle maatregelen uit het GRP zijn gerealiseerd, wordt in het V-GRP geconcludeerd dat de doelen van het GRP wel zijn bereikt. Op basis van zowel de documentenanalyse als de gevoerde gesprekken concludeert de Rekenkamer dat capaciteitsgebrek binnen de organisatie de voornaamste oorzaak is voor het niet uitvoeren van alle geplande maatregelen.

De gemeente heeft relatief veel mechanische riolering en het aantal gemalen ligt daardoor ruim boven het landelijk gemiddelde. Gemaalstoringen, meldingen en klachten scoren hoog, maar verstoppingen en reparaties daartegenover laag. Zundert kende afgelopen jaren situaties met wateroverlast en neemt maatregelen om toekomstige wateroverlast tegen te gaan.

Het nieuwe kwaliteitssysteem van de gemeente levert een positieve bijdrage op de integrale afweging bij het uitvoeren van de werkzaamheden in de openbare ruimte. De directe doorvertaling daarvan in de jaarplannen is echter voor verbetering vatbaar.

De gemiddelde leeftijd van de vrijvervalriolering ligt ruim onder het landelijk gemiddelde. Doordat de laatste jaren een inhaalslag heeft plaatsgevonden op het gebied van reiniging en inspectie heeft de gemeente een goed beeld van de kwaliteit van het vrijvervalriool. Echter, door de wijze waarop het beheer van de drukriolering is geregeld, is de vraag of er wel daadwerkelijk voldoende inzicht is. Het gehele beheer en onderhoud is uitbesteed aan een derde, die tevens alle gegevens bijhoudt in een eigen systeem, waar de gemeente tot voor kort geen toegang toe had. In de nieuwe overeenkomst, die dit jaar is aangegaan, lijkt het een en ander beter geregeld te zijn, hetgeen de praktijk de komende jaren uit moet wijzen. In reële zin concludeert de Rekenkamer dat het zicht op de gehele riolering onvoldoende is.

Aanbeveling 7: Borg de huidig aanwezige kennis door deze vast te leggen in diverse documenten en deze kennis meer te delen en te verspreiden.

Aanbeveling 8: Inventariseer op korte termijn (met de nieuwe aannemer, die het onderhoud uitvoert) de oorzaken van de gemaalstoringen, zodat het aantal storingen omlaag kan worden gebracht.

8 Reactie college

Op 5 juli 2011 heeft de Rekenkamer de conceptrapportage aangeboden voor bestuurlijk wederhoor. Het College heeft hierop gereageerd bij brief van 26 juli 2011. De inhoud van de brief is onderstaand integraal opgenomen.

Geachte heer,

Per brief van 5 juli 2011 heeft u ons college verzocht in het kader van het bestuurlijk hoor en wederhoor verzocht te reageren op de conceptrapportage "onderzoek Rioleringsbeleid en beheer". Na telefonisch contact is in verband met de geringe reactietijd de uiterste reactiedatum verschoven van 20 juli 2011 naar 27 juli 2011, waarvoor onze dank.

Onderstaand treft u onze reactie aan.

Allereerst spreken wij onze waardering uit voor de opzet van de rapportage en de aanbevelingen die hierin zijn aangegeven.

Wij constateren met tevredenheid dat het door ons gevoerde rioleringsbeleid en beheer door u grotendeels als effectief en doelmatig is aan te merken, maar dat ook verbetervoorstellen worden gedaan om het door in de toekomst te voeren beleid nog verder te optimaliseren en te professionaliseren.

Uw aanbevelingen kunnen worden verdeeld over een viertal onderwerpen. Hieronder wordt kort ingegaan op deze onderwerpen.

Capaciteit en borging van kennis

Met u constateren wij dat de er sprake is van ondercapaciteit in de binnendienst om alle taken naar behoren uit te voeren. Om die reden zijn in het nog te vast te stellen Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (VGRP) voorstellen opgenomen om de capaciteit uit te breiden. Met deze uitbreiding kunnen de gemaakte aanbevelingen adequaat worden aangepakt. Hiermee wordt ook tegemoet gekomen aan de wens van ons bestuur, zoals opgenomen in de kadernota 2012-2015, om expertise op reguliere taken zoveel mogelijk te waarborgen. Bij de begrotingsbehandeling zal de wens tot uitbreiding integraal worden afgewogen en zal ook de mogelijkheid tot collegiale inlening vanuit andere gemeenten worden betrokken.

Uiteraard is borging van kennis een belangrijk onderdeel voor doelmatig beheer en onderhoud. Zowel bij een grote of geringe hoeveelheid aan inhuur zal dit geborgd moeten worden. Aan deze borging zal gedurende de uitvoering van het VGRP invulling worden gegeven door middel van 'warme overdracht en uitwisseling'.

De opmerking over de grotere formatie van de buitendienst verbaast ons, omdat in de Benchmark Rioleringszorg voor de gemeente Zundert staat vermeld, citaat: "*uw buitendienst is conform het landelijk gemiddelde*".

Een nadere onderbouwing van uw opmerking ontbreekt.

Projectevaluatie

Mede door het gebrek aan capaciteit zijn uw bevindingen herkenbaar en verklaarbaar op het vlak van evalueren en opstellen van kostenvergelijkingen van gerealiseerde

projecten. Zoals ook aangegeven in de gesprekken heeft de gemeente een eerste stap gezet met projectmatig werken.

In 2010 is door ons college het handboek projectmanagement 2010 vastgesteld. Hiermee is het projectmatig werken binnen de organisatie geborgd. De verdere implementatie zal in de aankomende jaren gaan plaatsvinden.

V-GRP

Een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk rioolstelsel is de drukriolering buitengebied. Door u wordt geconstateerd dat de exploitatiekosten hiervan hoog zijn. In het VGRP is dan ook als een van de speerpunten het onderzoeken van de beheersbaarheid van kosten drukriool benoemd. We nemen uw aanbeveling over om voor het onderwerp drukriolering met de nieuwe aannemer een evaluatie op te starten met betrekking tot de gemaalstoringen.

Op het vlak van de financiële onderbouwing van het VGRP geeft u aan dat hierin een doorkijk ontbreekt naar de verre toekomst. Deze onderbouwing, het kostendekkingsplan (een onderbouwing van de financiële doorkijk tot 2069), is wel aan u verstrekt en zal naar aanleiding van uw aanbeveling alsnog worden opgenomen in het VGRP.

Uw bevindingen geven tevens aan dat in het VGRP de doelstellingen voor de toekomst juist zijn benoemd, maar dat de functionele eisen en maatstaven niet specifiek zijn benoemd. Voor het VGRP is gekozen voor een hoger abstractieniveau, waarbij richting wordt gegeven aan ambities, doelstellingen en de implementatie van de zorgplichten hemel- en grondwater. Middels het toevoegen van een erratum aan het VGRP zullen wij nader invulling geven aan het verder concretiseren van de gekozen ambitieniveaus. De verdere detailuitwerkingen hiervan zullen per jaarprogramma of per project worden ingevuld.

Communicatie met de Raad

Uw suggestie om de nieuwe manier van informatievoorziening aan de raad te continueren spreekt ons aan. Hierbij is het benoemen van duidelijke speerpunten, het maken van afspraken over rapportage op programmaniveau en periodiciteit van belang. Hierover zullen met de raad afspraken gemaakt worden.

Algemeen:

Benchmark Rioleringszorg.

Het Benchmark rapport Rioleringszorg wat in 2010 is verschenen en waarnaar in het onderzoek naar verwezen wordt zijn de kenmerken van onze gemeente vergeleken met heel Nederland. Bij de presentatie van de Benchmark is overigens gebleken dat de uitkomsten hiervan, zonder nader aanvullend onderzoek, op gepaste wijze geïnterpreteerd moeten worden.

De registratie o.a. van storingen, klachten en meldingen blijkt uiterst divers te zijn, waardoor conclusies met de nodige voorzichtigheid gehanteerd moeten worden.

OAS Afvalwaterakkoord

De gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta hebben gezamenlijk een optimalisatie afvalwatersysteem (OAS) uitgevoerd. Met gepaste trots kunnen we dan ook constateren dat Zundert een van de weinige gemeenten is die voldoet aan het Nationaal Bestuursakkoord Water. Dit heeft de nodige investeringen van de gemeente gevraagd, maar daar staat tegenover dat ook forse subsidies zijn binnengehaald.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Zundert,
de secretaris,   de burgemeester,

ing. F.J.J. Priem

L.C. Poppe-de Looff

9 Nawoord

De Rekenkamer heeft kennis genomen van de reactie van het College. Geconstateerd wordt dat het College de conclusies en aanbevelingen in hoofdlijnen onderschrijft.

De brief van het College geeft op een punt aanleiding tot een nadere reactie. Het College geeft terecht aan dat in de Rioned benchmark wordt opgemerkt dat de formatie conform het landelijk gemiddelde is. Tegelijkertijd geeft de tabel aan dat de formatie buitendienst in Zundert 1,2 fte per 100 km. buis is ten opzichte van 1,0 fte van het landelijk gemiddelde (pagina 2 Rioned benchmark). Deze 0,2 fte 'extra' formatie van Zundert op de buitendienst ten aanzien van het landelijke gemiddelde noemen wij daarom als een als mogelijke (deel)verklaring voor het verschil in tariefstelling.

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst

Bijlage 2: Lijst van geïnterviewde personen

Bijlage 3: Normenkader

Bijlage 4: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden gemeente Zundert

Bijlage 5: Omschrijving van de ambitieniveaus V-GRP 2010-2015

Bijlage 5: Categorieën rioolheffing gemeente Zundert

Bijlage 6: Raadsopmerkingen

Bijlage 1: Literatuurlijst

Gemeente Zundert

- Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2005-2009, (26 januari 2005), gemeente Zundert.
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Zundert 2010-2015, (maart 2011), gemeente Zundert.
- Financiële update GRP, augustus 2007, gemeente Zundert.
- Adviesnota aan B&W Financiële Update GRP d.d. 28-08-2007, gemeente Zundert.
- Raadsvoorstel Financiële update GRP, 4 oktober 2007, gemeente Zundert.
- Waterplan Zundert (27 april 2006), gemeente Zundert.
- Update Waterplan Zundert 2008: ambitie KaderRichtlijn Water (KRW), gemeente Zundert.
- Raadsbesluit 21 juni 2007, gemeente Zundert.
- Overeenkomst tot wijziging van het afvalwaterakkoord van 10 april 2008, Nieuwveer Zundert (25 februari 2010), gemeente Zundert.
- Raadsvoorstel, OAS-afvalwaterakkoord gemeente Zundert/Waterschap, 24 april 2008.
- Nieuwsbrief waterschap Brabantse Delta, 2010.
- Verslagen bestuurlijk overleg gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta.
- Verslag van Bestuurlijk overleg gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta op 5 juli 2010, waterschap Brabantse Delta.
- OAS-projectbrief 6, waterschap Brabantse Delta.
- Afvalwaterakkoord tussen Gemeente Zundert en waterschap Brabantse Delta, (21 februari 2008), gemeente Zundert.
- Inkomsten en uitgaven RIO 2010, gemeente Zundert.
- Programmabegroting 2011 – 2014 gemeente Zundert
- Raadsmededeling Programmeringplan groot onderhoud riolering 2011, 2 april 2011, gemeente Zundert.
- Besluitenlijst vergadering college van B&W d.d. 12-04-2011.
- Programmeringplannen riolering en wegen, februari 2011.
- Jaarstukken 2009, (april 2010) gemeente Zundert.
- Samenwerkingsovereenkomst "Aanleg grondwatermeetnet", 24 februari 2010.
- Kostendekkingsplan Zundert 29042011 6 15 8 8 8 Wil.
- Projectmanagement a la Zundert heringericht (11 januari 2010), gemeente Zundert.
- Standaardprocedure Inrichting Openbare Ruimte, gemeente Zundert.

Overige documenten

- Artikel 228a Gemeentewet.
- Benchmark Rioleringszorg, meten, vergelijken en verbeteren, Gemeenterapport 2010 Zundert, Stichting RIONED.
- Handreiking kostentoe rekening leges en tarieven (januari 2010), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Inspectiekaart globale inspectie, CROW.
- Riolovertorten deel 2 – Eenduidige basisinspanning' nadere uitwerking van de definitie van de basisinspanning, (juni 2001) Commissie Integraal Waterbeheer.
- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan, gemeente Roosendaal Hoofdrapport (16 december 2009), gemeente Roosendaal.
- VNG is een Model kostenonderbouwing rioolheffing (versie 1.0, januari 2010).
- Waterbeheerplan Brabantse Delta 2010-2015; water beweegt, (9 december 2009) Waterschap Brabantse Delta.

Geraadpleegde websites

- http://www.europadecentraal.nl/menu/544/Richtlijn_stedelijk_afvalwater.html, maart 2011.
- www.brabantsedelta.nl, maart 2011.
- www.zundert.nl, maart 2011.
- www.waterwet.nl, maart 2011.
- www.waterwet.nl, maart 2011.

Bijlage 2: Lijst met geïnterviewde personen

Gemeente Zundert

- Dhr. J. de Beer (wethouder ruimtelijke ontwikkeling en beheer)
- Mw. W. van Hees (wethouder financiën)
- Dhr. W. van Zuijlen (coördinator openbare werken)
- Dhr. M. Klootwijk (extern adviseur beleid en programmering gemeente Zundert, manager riolering en stedelijk water gemeente Breda)
- Dhr. R. Bedaf (extern adviseur riolering Rucphen, voorheen in Zundert)
- Dhr. R. de Coo (afdelingshoofd beheer openbare ruimte)
- Dhr. J. Roovers (beleidsmedewerker openbare werken, extern adviseur)
- Mw. A. Bogers (coördinator belastingen gemeente Zundert)
- Dhr. M. Renders (financieel consultant ruimtelijke ontwikkeling en beheer openbare ruimte gemeente Zundert)

Overige

- Dhr. R. Rijken (Waterschap Brabantse Delta, Adviseur Water- en Emissiebeheerder, aanspreekpunt voor Rucphen en Zundert)

Bijlage 3: Normenkader

Hieronder zijn per subvraag de normen weergegeven.

a. Algemeen: op welke wijze is het rioleringsbeleid tot stand gekomen, en heeft dit geresulteerd in duidelijke doelstellingen?
i. Binnen welke (o.a. wettelijke) kaders wordt het beleid gevormd en uitgevoerd? Norm: Gemeenten hebben gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld conform artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.
ii. In hoeverre is het rioleringsbeleid een integraal onderdeel van milieubeleid en integraal waterbeheer? Norm: Doelstellingen betrekking hebbende op rioleringsbeleid zijn opgenomen in het milieubeleid en integraal waterbeheer beleid van gemeenten.
iii. In hoeverre is er bij de beleidsvorming en uitvoering sprake van een effectieve samenwerking met andere organisaties, met name het waterschap? Norm: De wijze van samenwerking met andere organisaties en afspraken hieromtrent zijn vastgelegd in relevante documenten (overeenkomst). De afspraken zien toe op inhoudelijke samenwerking (bijvoorbeeld afspraken over OAS-studies). Periodiek vindt overleg plaats tussen gemeenten en organisaties als het waterschap en nutsbedrijven in het kader van het rioleringsbeleid. Afspraken worden uitgevoerd en gemonitord.
iv. Zijn bij de vaststelling van het rioleringsbeleid duidelijke doelstellingen en kwaliteitseisen geformuleerd, bijvoorbeeld m.b.t. de behandeling van afval- en hemelwater, en het voorkomen van wateroverlast? Norm: Het waterbeheerplan of rioleringsplan van de gemeente bevatten duidelijke en meetbare doelstellingen en kwaliteitseisen.
v. Wordt geanticipeerd op nieuwe wetgeving? Norm: Het rioleringsplan en andere relevante documenten zoals de jaarlijkse beheerplannen worden actueel gehouden naar aanleiding van nieuwe wetgeving.
vi. In hoeverre bereidt de gemeente zelf het beleid voor, dan wel wordt hiervoor gebruik gemaakt van externe deskundigheid? Beschikt de gemeente zelf over voldoende kennis? Norm: Uit relevante informatie blijkt (zoals de jaarlijkse onderhoudsplannen en uitvoering daarvan) dat gemeenten goed zelf invulling kunnen geven aan het jaarlijkse onderhoud en beheer, gebruik makende van externe deskundigheid voor specifieke taken.
b. Vanuit een financiële invalshoek: welke kosten zijn aan het rioleringsbeleid en -beheer verbonden, en hoe worden deze kosten aan inwoners en bedrijven in rekening gebracht? Waardoor worden -- op hoofdlijnen -- verschillen in tariefstelling tussen de betrokken gemeenten veroorzaakt?
i. Heeft de gemeente een voldoende betrouwbaar inzicht in de kosten op langere en korte termijn? Norm: Het rioleringsplan is gebaseerd op actuele inspecties en actuele gegevens over het rioleringsstelsel. Jaarlijks wordt op basis daarvan een plan opgesteld voor onderhoud, aanleg en vervanging van riolering, waarin de kosten op langere en kortere termijn inzichtelijk worden gemaakt.
ii. Zijn de lasten naar evenredigheid verdeeld over het huidig en toekomstig gebruik, c.q. over huidige en toekomstige generaties?

	<p>Norm: Bij de verdeling van de lasten is rekening gehouden met huidig en toekomstig gebruik (toekomstige investeringen, vervangingen).</p>
iii.	<p>Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?</p> <p>Norm: De activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd conform de planning. Begrote en werkelijke kosten van deze activiteiten / projecten zijn administratief vastgelegd en binnen budget.</p>
iv.	<p>Zijn ramingen gebaseerd op objectieve kengetallen? in hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven? Wat zijn verklaringen voor eventuele verschillen tussen raming en realisatie, en heeft dat geleid tot aanpassing van de ramingsystematiek?</p> <p>Norm: de ramingsystematiek is vastgelegd in relevante documenten. Ramingen zijn gebaseerd op objectieve kengetallen. Er is een overzicht van de geraamde kosten en daadwerkelijke uitgaven en er is een verklaring gegeven van eventuele verschillen.</p>
v.	<p>Hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?</p> <p>Beschrijvende vraag.</p>
vi.	<p>Zijn alle componenten die in het tarief zijn opgenomen, daarin ook terecht opgenomen?</p> <p>Norm: De componenten die in het tarief zijn opgenomen zijn conform geldende regelgeving.</p>
vii.	<p>Is er ook in financieel opzicht een systematische afstemming tussen onderhoud / renovatie van wegen en van riolen, en hoe worden gezamenlijke kosten toegerekend?</p> <p>Norm: De onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.</p> <p>Financieel zijn alleen die kosten van de weg in rekening gebracht bij het rioleringsfonds die ook direct zijn te relateren aan de werkzaamheden voor de riolering.</p>
viii.	<p>Welke kosten (bijv. overhead, rente) worden vanuit de gemeente doorberekend?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening is vastgelegd in relevante documenten.</p>
ix.	<p>Hoe worden de kosten doorberekend aan de burgers? Zijn de kostentoerekening van het rioolrecht, de heffingsgrondslagen en het tarievenbeleid doeltreffend en doelmatig?</p> <p>Norm: De wijze van kostentoerekening bevat voldoende waarborgen voor een goede doorberekening en is gebaseerd op het rioleringsplan met een meerjaren perspectief voor onderhoud en vervanging, reconstructie.</p>
x.	<p>Kan een verklaring worden gegeven voor de verschillen in tariefstelling t.o.v. andere gemeenten?</p> <p>Beschrijvende vraag:</p> <p>Verklaringen voor verschillen in tariefstelling kunnen bijvoorbeeld blijken uit technische verschillen verwoord in het rioleringsplan, beleidsmatige keuzes met een effect op de kosten, belangrijke investeringen die buiten de financiële ramingshorizon zijn gehouden (doorgeschoven naar volgende generatie), verschillen in heffingsmaatstaf, kostenefficiëntie en de wijze van toerekening van kosten.</p>

<p>c. Vanuit een bestuurlijke invalshoek: is de gemeenteraad in staat gesteld om invulling te geven aan zijn kaderstellende en controlerende rol?</p>
<p>i. Hoe kan de Raad kaders stellen en controleren? Wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om op basis van alternatieven tot keuzes te komen? Norm: de gemeenteraad heeft kaders gesteld in het rioleringsplan. Er zijn alternatieve keuzes aan de Raad voorgelegd (eventueel via vooroverleg met de Raadscommissie), waarna het rioleringsplan door de Raad is vastgesteld.</p>
<p>ii. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het beleid juist, tijdig en volledig? Norm: Raad en College hebben afspraken gemaakt omtrent de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering. De informatie die de Raad ter beschikking heeft voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld. De informatie is actueel en eventuele afwijkingen tijdens de uitvoering worden gerapporteerd. De Raad ontvangt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het jaarlijkse rioleringsbeheer.</p>
<p>iii. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen adequaat? Norm: Periodiek worden evaluaties van uitgevoerde werken opgesteld en besproken in de Raad.</p>
<p>iv. Heeft de Raad inzicht in de mate waarin inhoudelijke doelstellingen worden bereikt? Norm: De Raad ontvangt (meestal) jaarlijkse rapportages over het rioleringsbeheer waaruit de mate van realisatie van de doelstellingen blijkt.</p>
<p>d. Vanuit een inhoudelijk-technische invalshoek: is er een logische samenhang tussen de in het rioleringsbeleid nagestreefde doelstellingen en de getroffen / voorziene maatregelen, en zijn in de beleidsvorming alternatieven overwogen? Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?</p>
<p>i. Heeft de gemeente een goed inzicht in de kwaliteit van de bestaande riolering? Norm: Periodiek vinden inspecties plaats van de bestaande riolering.</p>
<p>ii. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd? Norm: Bij het opstellen van het rioleringsplan is gebruik gemaakt van praktisch toepasbare kennis voor beleidsvoorbereiding, planning, ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud (bijvoorbeeld CROW-normen en inzichten).</p>
<p>iii. Wordt op grond van het beleid tot een logische prioriteitenstelling en planning gekomen? Norm: De gemeente heeft een planning en prioriteitenlijst opgesteld welke logisch voortvloeien uit het rioleringsplan, de meerjarenplanning en de vertaling daarvan in jaarlijkse plannen.</p>
<p>iv. Wat is de mate van realisatie van de voorgenomen maatregelen ten opzichte van de planning? Norm: Uit de rapportages blijkt dat de realisatie van de voorgenomen maatregelen conform de planning is.</p>
<p>v. Hoe vindt afstemming plaats met het onderhoud en de reconstructie van wegen? Norm: De (technische afwegingscriteria in de) onderhoudsplannen onderhoud/renovatie van wegen en riolen zijn op elkaar afgestemd. Er zijn</p>

afspraken gemaakt over de wijze van afstemming met het onderhoud en de reconstructie van wegen en deze afstemming vindt periodiek plaats.

vi. Kan worden vastgesteld of de maatregelen er inderdaad toe leiden dat op doeltreffende en doelmatige wijze de vooraf gestelde doelen gerealiseerd worden?

Norm: in rapportages is vastgelegd in hoeverre doelstellingen worden gerealiseerd.

vii. In hoeverre geeft het rioleringsbeleid en -beheer bij inwoners en bedrijven aanleiding tot klachten?

Beschrijvende vraag.

Bijlage 4: Doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden rioleringsbeleid Zundert

Doelen		Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
1 Inzameling van het binnen het gemeentelijk gebied geproduceerde afvalwater.	1a	Alle percelen en woonschepen op het gemeentelijk grondgebied waar afvalwater vrijkomt, moeten zijn voorzien van een aansluiting op de riolering, uitgezonderd bij specifieke situaties waar lokale behandeling doelmatiger is.	Alle percelen (inclusief woonschepen) zijn voorzien van een aansluiting op de riolering, tenzij een IBA of een directe lozing is geoorloofd met het oog op kosten en milieu.	Registratie van percelen die nog niet zijn aangesloten op de riolering en geen eigen zuivering hebben en de registratie van de uitzonderingen.
	1b	De objecten moeten in goede staat zijn.	Ingrijpmaatstaven voor waterdichtheid en stabiliteit mogen niet voorkomen.	Inspectie en beoordeling volgens NEN 3398.
	1c	Er dienen geen ongewenste lozingen op de riolering plaats te vinden	Er dienen geen overtredingen te zijn van de lozingsvoorwaarden conform de Wet Milieubeheer.	Controle, handhaving en registratie.
2 Inzameling van het hemelwater dat niet mag of kan worden gebruikt voor de lokale waterhuishouding	2a	Alle percelen binnen het gemeentelijk grondgebied waar hemelwater vrijkomt waarvan men zich wenst te ontdoen, moeten zijn voorzien van een aansluiting op de riolering	Alle percelen zijn voorzien van een aansluiting op de riolering, tenzij men zich niet van hemelwater wil ontdoen, maar voor de lokale waterhuishouding of andere doeleinden wil gebruiken of wanneer directe lozing geoorloofd is.	Registratie van de nog niet op de riolering aangesloten percelen waar men zich van het hemelwater wil ontdoen en niet direct mag lozen.
	2b	De objecten moeten in goede staat zijn.	Ingrijpmaatstaven voor stabiliteit mogen niet voorkomen.	Inspectie en beoordeling volgens NEN 3398.
	2c	De instroming van riolen via de kolken dient ongehinderd plaats te vinden.	Plasvorming bij kolken dient beperkt te zijn.	Waarneming en klachten.
3 Transport van het ingezamelde afvalwater naar een geschikt lozingspunt.	3a	De afvoercapaciteit moet voldoende zijn om bij droog weer het aanbod van afvalwater te kunnen verwerken.	Uitgaande van 10 l/inw/uur en alle afvalwater van grootverbruikers (>5 m ³ per dag) mag de maximale vullingsgraad van het stelsel niet meer dan 15% bedragen.	Hydraulische ontwerpberekeningen.
	3b	De afvoercapaciteit moet voldoende zijn om wateroverlast te voorkomen, uitgezonderd in bepaalde buitengewone omstandigheden.	Geen water op straat bij bui 08 uit de module C2100 van de Leidraad Riolering, behalve in verzakte gebieden.	Hydraulische berekening volgens module C2100.
			Wateroverlast mag minder dan	Waarneming en

Doelen		Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
			éénmaal per 2 jaar voorkomen.	klachtenregistratie.
	3c	Het afvalwater dient zonder overmatig aanrotting de zuiveringsinrichting te bereiken.	De ledigingstijd van het stelsel bedraagt maximaal 10 tot 15 uur. Indien het stelsel een randvoorziening heeft maximaal 20 uur.	Hydraulische ontwerpberekeningen.
	3d	De afstroming dient gewaarborgd te zijn	Ingrijpmaatstaven voor afstroming, conform NEN 3398, mogen niet voorkomen	Inspectie en beoordeling volgens NEN 3398.
Alle inslagpeilen van de gemalen moeten onder de bok van het inkomend riool liggen.			Waarneming	
Persleidingen moeten in of zo dicht mogelijk bij de ontvangende gemalen uitkomen.			Waarneming	
Alle putten zijn voorzien van een stroomprofiel.			Waarneming	
Maximaal 5% verloren berging.			Bergingsberekening	
4 Ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater voorkomen.	4a	De vuiluitworp uit rioolstelsels dient beperkt te zijn.	De vuiluitworp uit gemengde rioolstelsels moet kleiner of gelijk zijn aan de vuiluitworp van het referentiestelsel volgens de eenduidige basisinspanning van de CIW.	Tienjarige reeksberekeningen volgens de Leidraad riolering. Vermenigvuldigen van de overstortvolumes met de vuilconcentratie.
			De vuiluitworp mag de doelstelling voor oppervlaktewaterkwaliteit niet in gevaar brengen.	Meting van oppervlaktewaterkwaliteit.
	4b	De vuiluitworp door regenwaterlozingen op oppervlaktewater dient beperkt te zijn	Zo veel mogelijk verbeterd gescheiden rioolstelsels aanleggen of stelsel met een vergelijkbare vuiluitworp.	Conform maatstaf verbeterd gescheiden stelsel.
			De vuiluitworp mag de doelstelling voor oppervlaktewaterkwaliteit niet in gevaar brengen.	Meting van oppervlaktewaterkwaliteit.
	4c	De vervuilingstoestand van de	Ingrijpmaatstaven voor afstroming	Inspectie en beoordeling

Doelen		Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
		riolering dient acceptabel te zijn	mogen niet voorkomen.	volgens NEN 3398.
	4d	Riolen en andere objecten dienen in hoge mate waterdicht te zijn, zodat de hoeveelheid uittredend rioolwater en intredend grondwater beperkt blijft.	Ingrijpmaatstaven voor waterdichtheid volgens NEN 3398 mogen niet voorkomen.	Inspectie en beoordeling volgens NEN 3398.
			Het lekverlies bij afpersen van nieuwe riolen mag niet te groot zijn.	Waterdichtheid beproeving voor nieuwe riolen volgens standaardbepalingen RAW-systematiek 25.17.01 (vrijverval) en 25.17.02 (druk).
5 Zo min mogelijk overlast voor de omgeving veroorzaken (in de breedste zin van het woord).	5a	De afvoercapaciteit moet voldoende zijn om wateroverlast te voorkomen, uitgezonderd bepaalde buitengewone omstandigheden.	Geen water op straat bij bui 8 uit de module C2100 van de Leidraad Riolering, behalve in verzakte gebieden.	Hydraulische berekening volgens module C2100.
			Wateroverlast mag minder dan eenmaal per 2 jaar voorkomen.	Waarneming en klachtenregistratie.
	5b	De bedrijfszekerheid van de gemalen en andere objecten dient in voldoende mate gewaarborgd te zijn.	Het aantal storingen dient kleiner te zijn dan éénmaal per gemaal per twee jaar.	Registratie van optreden van storingen.
			Storingen dienen binnen 1-12 uur na signalering te worden verholpen, afhankelijk van de prioriteit van het gemaal.	Registratie van optreden van storingen.
			Gemalen dienen van een storingsmelding te zijn voorzien.	Waarneming.
			Gemalen in een district met overstorten dienen te zijn voorzien van een reservepomp.	Waarneming.
	5c	De stabiliteit van riolen dient zodanig gewaarborgd te zijn, dat instortingen zich niet voordoen.	Ingrijpmaatstaven voor stabiliteit mogen niet voorkomen.	Foto-, tv en / of radarspectie. Beoordeling volgens NEN 3398.
	5d	De riolering dient zodanig te worden ont- en belucht dat overlast	Geen constatering van overlast door stank.	Registratie van klachten over stank.

Doelen		Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
		door stank wordt voorkomen.		
	5e	Overlast tijdens werkzaamheden aan de riolering dient beperkt te zijn	Afstemmen van werkzaamheden met andere diensten.	Procedures voor afstemming met jaarlijkse rapportage.
Geen onnodige verkeersomleidingen door woongebieden.			Waarneming en klachten.	
Bereikbaarheid zoveel mogelijk handhaven.			Waarneming en klachten.	
6 Doelmatig beheer en een goed gebruik van de riolering	6a	Het rioleringsbeheer dient zo goed mogelijk te worden afgestemd met andere gemeentelijke taken.	In het GRP moet de relatie met overige gemeentelijke taken inzichtelijk worden gemaakt.	Controle van het GRP op de genoemde maatstaf.
	6b	De gebruikers van de riolering dienen bekend te zijn en ongewenste lozingen dienen te worden voorkomen.	Vergunningen moeten, afhankelijk van de aard van de bedrijven, eenmaal per 5 jaar worden gecontroleerd.	Steekproefsgewijs controleren van de bedrijven. Inspecties
			Geen illegale en foutieve aansluitingen.	Controle en signalering tijdens inspecties bij nieuwbouw en verbouwing.
	6c	Lozingen uit het rioolstelsel dienen gecontroleerd plaats te vinden.	Alle lozingen op oppervlaktewater zijn in principe vergunningplichtig, tenzij kan worden aangetoond dat het water niet verontreinigd is.	Jaarlijkse controle van de vergunningen
	6d	Er dient inzicht te zijn in de toestand van het functioneren van de riolering	Directe beschikbaarheid en toegankelijkheid van alle rioleringsgegevens.	Waarneming.
			Het verwerken van revisiegegevens dient te geschieden binnen 8 weken.	Waarneming.
			Jaarlijkse inspectie van minimaal 10% van het vuilwaterstelsel, 10% van het regenwaterstelsel en 10% van het gemengde rioolstelsel.	Waarneming.
	6e	Er dient zo veel mogelijk gebruik te worden gemaakt van duurzame en	Het maken van een duurzaamheidsafweging bij het	Rapportage.

Doelen		Functionele eisen	Maatstaven	Meetmethoden
		milieuvriendelijke materialen	toepassen van materialen.	
	6f	Er dient een klantvriendelijke benadering te worden nagestreefd.	Maximaal 300 storingen per jaar (inclusief drukriolering) die in beginsel (afhankelijk van de aard van de klacht) binnen 5 dagen moeten zijn opgelost.	Klachtenregistratie.
	6g	Er dienen doelmatige oplossingen te worden nagestreefd.	Optimaal gebruik van middelen en toepassing van meest geschikte technologie.	Bijhouden van nieuwe technieken
	6h	Uitvoeren van maatregelen tegen de laagst maatschappelijke kosten.	Maken van een kostenafweging ten opzichte van het effect van een maatregel.	Conform maatstaf.

Bijlage 5: Omschrijving van de ambitieniveaus V-GRP 2010-2015

Tabel 2: omschrijving van de ambitieniveau's basis en duurzaam.

	BASIS	DUURZAAM
Zorgplicht stedelijk afvalwater		
Systeemkeuze	Geleidelijke omvorming naar doelmatige riolering	Ombouwen naar doelmatige en duurzame riolering
Vuilemissie	Voldoen aan alternatieve basisinspanning/waterkwaliteitsspoor	Nagenoeg geen riooloverstortingen vanuit gemengde riolering
Riolering buitengebied	Systeem handhaven en beheren + optimalisatie-onderzoek	Ombouw naar alternatieve meer duurzame systemen
Onderbouwing maatregelen	Op basis van berekeningen, meldingen en metingen	Op basis van berekeningen, meldingen en metingen
Zorgplicht hemelwater		
Afkoppelen/niet aankoppelen	Afkoppelen bestaande bebouwing combineren met rioolvervangning	Afkoppelen bestaande bebouwing verplichten (tegenoetkoming kosten)
Voorkomen wateroverlast	Gem. 1x per 2 jaar water op straat bij normale buien.	Gem. 1x per 2 jaar water op straat bij normale buien. Bij meer extreme buien wordt de economische schade beperkt.
Onderbouwing maatregelen	Op basis van berekeningen, meldingen en metingen	Op basis van berekeningen, meldingen en metingen
Zorgplicht grondwater		
Voorkomen overlast	Stand-still huidige situatie	Op projectbasis verbeteren
Onderbouwing maatregelen	Op basis van meldingen en metingen	Op basis van meldingen en metingen
Overig		
Rioolvervangning/relining/reparatie	Planmatig, tempo geleidelijk opvoeren	Planmatig, tempo geleidelijk opvoeren
Groot onderhoud	Planmatig	Planmatig
Reiniging en inspectie	Planmatig	Planmatig
Samenwerking	Deelname aan Samenwerking Water West-Brabant	Deelname aan Samenwerking Water West-Brabant
Waterloket	Inrichten en organiseren van een waterloket	Inrichten en organiseren van een waterloket
Communicatie	Beperkte actieve communicatie via website gemeente (zie communicatieplan bijlage 7)	Actieve communicatie via krant, website en folders
Automatisering	Gericht op operationeel en functioneel beheer op orde	Gericht op operationeel en functioneel beheer op orde
Onderzoek	Gericht op knelpunten	Structureel
Financiering	Heffingsgrondslag handhaven	Heffingsgrondslag wijzigen ter stimulering anders omgaan met hemelwater

Bijlage 6: Categorieën rioolheffing gemeente Zundert

Artikel 6 Belastingtarieven

Het eigenarendeel als bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel a, bedraagt per perceel € 90,13

Het gebruikersdeel als bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel b, bedraagt:

0 tot en met 300 kubieke meter	€	85,03	per belastingjaar
301 tot en met 600 kubieke meter	€	248,38	per belastingjaar
601 tot en met 1.000 kubieke meter	€	433,77	per belastingjaar
1.001 tot en met 1.500 kubieke meter	€	486,50	per belastingjaar
1.501 tot en met 2.000 kubieke meter	€	911,76	per belastingjaar
2.001 tot en met 3.500 kubieke meter	€	1.403,37	per belastingjaar
3.501 tot en met 5.000 kubieke meter	€	2.122,98	per belastingjaar
5.001 tot en met 7.500 kubieke meter	€	3.056,96	per belastingjaar
7.501 tot en met 10.000 kubieke meter	€	4.186,37	per belastingjaar
10.001 tot en met 12.500 kubieke meter	€	5.263,13	per belastingjaar
12.501 tot en met 15.000 kubieke meter	€	6.285,48	per belastingjaar
15.001 tot en met 17.500 kubieke meter	€	7.256,90	per belastingjaar
Meer dan 17.501 kubieke meter	€	9.036,24	per belastingjaar

Bijlage 7: Raadsopmerkingen

Tijdens een gesprek met raadsleden van de gemeente Zundert zijn voor dit onderzoek een aantal aandachtspunten meegegeven. In onderstaand overzicht is weergegeven op welke plaatsen in deze rapportage op deze aandachtspunten is ingegaan.

Aandachtspunten Raad gemeente Zundert	Locatie verwerking aandachtspunt in rapportage
1. Inzicht in/specificatie van de rioolegalisatiereserve (de opbouw van de diverse componenten).	Hoofdstuk 4, met name: § 4.6 en § 4.8.
2. Is het huidige GRP gebaseerd op de juiste berekeningen en hoe zit het met het kwaliteitsniveau dat hierin wordt nagestreefd? Wordt er voorgesorteerd op de toekomst, zowel inhoudelijk als financieel gezien? <i>(Noot van de opsteller. Het GRP van de gemeente Zundert 2005-2009 is op 17 maart 2005 door de raad vastgesteld. In de raadsvergadering van 24 april 2008 is het OAS-afvalwaterakkoord tussen de gemeente Zundert en het waterschap aan de orde geweest. Volgens de Bestuurlijke Kalender zal de 1^e helft van 2011 een zogenaamd Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (VGRP) aan de raad worden voorgelegd.)</i>	De beantwoording van deze vraag komt terug in verschillende paragrafen en normen, onder andere: § 3.5 (voorsorteren op toekomst/ambitie niveau) § 4.1 (juiste berekeningen) § 6.1 (huidige kwaliteit)
3. Voor zover mogelijk benchmark met andere gemeenten (o.a. best practices). Het ligt in de bedoeling om over dit onderwerp opnieuw een koepelnotitie op te stellen en omstreeks september / oktober 2011 een symposium hierover te organiseren.	De vergelijking met andere gemeenten wordt gemaakt in de koepelnotitie en de presentatie hiervan vindt plaats tijdens de conferentie die hierover georganiseerd wordt.
4. In het verleden is in Zundert besloten om het rioolrecht in de gemeente meer te laten stijgen dan het inflatiecijfer. De raad zou graag weten of hiermee nu een inhaalslag is gemaakt en of hiermee vooruit wordt gelopen of niet?	De beantwoording van deze vraag is onderdeel van het onderzoek /vergelijking met andere gemeenten. § 4.2 § 4.9 § 4.10
5. Inzicht in inkomsten (rioolrecht burgers) en uitgaven ("minder meer" voor rekening van de gemeente?).	De beantwoording van deze vraag komt o.a. terug in: § 4.1 § 4.2 § 4.9

<p>6. Verder wordt steeds gemeld dat de riolering in het buitengebied verouderd is en dat de gemeente dus voor hoge kosten komt te staan. Graag een actuele stand van zaken hiervan.</p>	<p>Hoofdstuk 6, onder andere: § 6.1 § 6.2</p>
<p>7. Wordt het vastgestelde beleid (GRP / OAS-akkoord) effectief en efficiënt uitgevoerd? De raad heeft hier weinig tot geen zicht op.</p>	<p>§ 6.6</p>
<p>8. Knelpunten in de gemeente (b.v. Veldstraat, Julianastraat)?</p>	<p>De beantwoording van deze vraag komt op hoofdlijnen terug in hoofdstuk 6.</p>
<p>9. Dienstverlening/serviceverlening naar de burgers? Nemen we bepaalde risico's en wordt snel gereageerd naar aanleiding van b.v. verstoppingen?</p>	<p>In de rapportage is het beleid- en uitvoeringsproces op hoofdlijnen in beeld gebracht. In § 6.7 wordt ingegaan op de klachtenafhandeling.</p>
<p>10. Zijn er in deze tijd van bezuinigingen mogelijkheden voor: uitstellen, versoberen en/of ambitieniveau bijstellen voor de gemeente Zundert?</p>	<p>In de volgende paragrafen komen de ambitieniveaus onder andere aan de orde: § 3.4 (i.h.k.v. Samenwerking Water West-Brabant) § 3.5 § 4.1 § 5.1 § 7.3 (aanbeveling over het benutten van de hernieuwde betrokkenheid van de Raad voor het benoemen van duidelijke speerpunten waarop de Raad gerapporteerd wil worden)</p> <p>De rapportage doet geen inhoudelijke uitspraak over wat de ambitieniveaus zouden moet zijn.</p>